

Enklare för kunden

– förslag som ökar förutsättningarna
för en nordisk slutkundsmarknad

Energimarknadsinspektionen
Box 155, 631 03 Eskilstuna
Energimarknadsinspektionen R2013:09
Författare: Marielle Liikanen, Conny Bäckman, Elin Söderlund, Therese Lager
Copyright: Energimarknadsinspektionen
Rapporten är tillgänglig på www.ei.se
Tryckt av Elanders Sverige AB 2013
Omslagsbild: © Photo Alto / Johnér

Förord

Regeringen har beslutat att Energimarknadsinspektionen (Ei) ska ta fram förslag till de förändringar som krävs i svensk rätt för att skapa förutsättningar för en nordisk slutkundsmarknad. Förslagen ska ta hänsyn till de resultat som har tagits fram inom ramen för de nordiska tillsynsmyndigheternas arbete med en gemensam slutkundsmarknad. Enligt uppdraget ska förändringarna syfta till att förenkla för elkunden och att stärka konkurrensen på elmarknaden genom att införa en modell som innebär att elhandlaren blir den centrala kontaktpunkten för elkunden. Detta är ett led i genomförandet av en gemensam nordisk slutkundsmarknad för el som syftar till att underlätta för elhandlare att etablera verksamhet över nationsgränserna.

Ei överlämnar härmed rapporten "Enklare för kunden – förslag som ökar förutsättningarna för en nordisk slutkundsmarknad". I rapporten lämnar Ei förslag som innebär att elhandlarna blir kundens huvudsakliga kontaktpunkt. Förslaget innebär en obligatorisk samfakturerings och att elhandlaren blir kundens kontaktpunkt vid byte och flytt.

Ei bedömer att en elhandlarcentrisk modell ger förutsättningar för en kundvänlig och konkurrenskraftig elmarknad. Elhandlaren blir kundens kontaktpunkt vid byte, flytt och fakturering.

Under beredning av ärendet har Ei inhämtat kunskaper och erfarenhet från Konsumentverket, Konkurrensverket, Affärsverket svenska kraftnät och från andra berörda aktörer på området. Till författningsförslagen finns en konsekvensbeskrivning.

Eskilstuna, juni 2013

Anne Vadasz Nilsson
Generaldirektör

Marielle Liikanen
Projektledare

Sammanfattning

Ei har av regeringen fått i uppdrag att skapa förutsättningar för genomförande av en nordisk slutkundsmarknad för el. Av uppdraget framgår att Ei ska ta fram förslag till de förändringar som krävs i svensk rätt för att skapa förutsättningar för en nordisk slutkundsmarknad. Enligt uppdraget ska förslagen ta hänsyn till de resultat som har tagits fram inom ramen för de nordiska reglermyndigheternas arbete med en gemensam nordisk slutkundsmarknad och syfta till att förenkla för elkunden och att stärka konkurrensen på elmarknaden.

De nordiska tillsynsmyndigheternas (NordREG:s) rekommendationer har utgjort grunden för förslagen i denna rapport. Det finns dock områden där NordREG ännu inte lämnat en gemensam rekommendation utan överlämnat frågan att lösas nationellt. Ei:s förslag i dessa delar är framtagna med fokus på förbättringar för kunden på den svenska elmarknaden med målet att underlätta för genomförandet av den nordiska slutkundsmarknad genom att ta hänsyn till utvecklingen i de övriga nordiska länderna.

Elhandlarcentrisk modell

En elkund kommer i kontakt med elmarknaden framförallt i samband med fakturering av avgifter för nät- och elhandel, vid byte av elhandlare och i samband med flytt. Idag har kunden kontakter med både nätägaren och elhandlaren i samband med dessa processer. Utgångspunkten för de förslag som Ei presenterar i denna rapport är att elhandlaren ska vara kundens huvudsakliga kontaktpunkt och ansvara för dessa processer.

Samfakturering

Ei föreslår att det införs en obligatorisk samfakturering som utförs av elhandlaren. Elhandlaren agerar då ombud för nätägaren och fakturerar kunden både för elhandel och för nät. Av fakturan ska det framgå vad som avser kostnaden för nät respektive elhandel. Ei föreslår också att regeringen eller efter regeringens bemyndigande nätmyndigheten (Ei) ska få meddela närmare föreskrifter om vilka uppgifter som ska ingå i fakturan.

För att skapa förutsättningar för samfaktureringen föreslår Ei att villkoren för detta ska anges i avtal som elhandlare och nätägare är skyldiga att ingå. För att säkerställa att villkoren i avtalet inte missgynnar någon elhandlare föreslås att Ei ska godkänna metoden för framtagandet av avtalsvillkoren.

Kreditriskhantering

För att samfaktureringen ska fungera måste nätägaren lämna underlag för fakturering till elhandlaren. Ei föreslår att detta ska ske månadsvis, senast den femte dagen varje månad och att regeringen, eller efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten (Ei) ska få meddela närmare föreskrifter om vad som ska ingå i faktureringsunderlaget.

När elhandlaren får ansvaret för att fakturera såväl elhandelskostnader som nätkostnader uppkommer kreditrisker som måste hanteras. En elhandlare gör normalt en bedömning av kreditvärdigheten hos den kund denne sluter avtal med. Elhandlaren har också kontroll över hela faktureringsprocessen inklusive kravhanteringen. Ei föreslår därför att elhandlaren ska stå risken för de fall då kunden inte betalar. Ei föreslår att elhandlaren ska betala nätkoncessionshavaren oavsett om kunden betalar eller inte och att detta ska ske senast 45 dagar efter det att nätägarens lämnat faktureringsunderlag till elhandlaren.

I vissa fall kommer nätkoncessionshavaren enligt Ei:s förslag att ha rätt att begära en säkerhet från en elhandlare. Det gäller sådana fall där det finns anledning att tro att elhandlaren inte kommer att fullgöra sin betalningsskyldighet gentemot nätägaren. Ei föreslår också att regeringen, eller efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten (Ei) ska få meddela närmare föreskrifter om vad som avses med samt under vilka omständigheter godtagbar säkerhet får krävas av elhandlaren.

Elhandlarens rätt att leverera el upphör

Om elhandlaren ges en rätt att samfakturera kostnaden för både nät- och elhandel kan det uppstå situationer där en elhandlare inte betalar nätägaren. Eftersom nätägaren har en intäktsram skulle nätägaren, vid eventuella kundförluster, kunna komma att höja avgiften för överföringen i elnätet för övriga kunder så länge som detta rymms inom den givna intäktsramen. För att undvika detta och för att garantera nätägarens rätt till betalning föreslår Ei att en elhandlare som inte betalar kostnaden för elnätet i en uttagpunkt ska kunna stängas av från att leverera el i den uttagpunkten. Innan detta sker ska elhandlaren enligt förslaget få möjlighet till rättelse men sker inte detta upphör elhandlarens rätt att leverera el i den uttagpunkt som den utestående fordran rör. Kunden till en sådana avstängd elhandlare får enligt Ei:s förslag möjlighet att inom en viss tid välja en annan elhandlare. Den kund som inte väljer en elhandlare kommer att anvisas en av sin nätägare.

Byten och flytt

Ei:s förslag om den elhandelscentriska modellen innebär att elhandlaren även fortsatt ansvarar för att ett byte av elhandlare genomförs. Ei föreslår däremot att elhandlaren ska få en ny roll när kunden flyttar in eller ut, dvs. för flyttprocessen. Den nya rollen innebär enligt förslaget att kunden endast kontaktar sin elhandlare vid en flytt och att elhandlaren i sin tur kontaktar de aktörer som behöver kontaktas dvs. vid inflyttning kontaktas den nya nätägaren och vid utflyttning den befintliga nätägaren samt i tillämpliga fall även kundens befintliga elhandlare. Ei föreslår också att regeringen, eller efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten (Ei) ska få meddela närmare föreskrifter om meddelandet/anmälan från elhandlaren till nätägaren vid utflyttning samt vid inflyttning.

Informationsutbyte

Valet av framtida informationshanteringsmodell är avgörande för hur och i vilken takt regelverket om en elhandlarcentrisk modell ska kunna implementeras. Ei bedömer att det finns en risk att nuvarande bilaterala informationshanteringsmodell inte kommer att kunna möta de krav som kommer att ställas på den framtida elmarknaden. Mot bakgrund av detta och med stöd av de analyser som gjorts i Danmark och Norge anser Ei att det finns skäl som talar

för att informationshanteringen bör centraliseras. Ei bedömer dock att detta behöver utredas vidare och föreslår att Svenska kraftnät i samråd med Ei får ett sådant uppdrag.

Ytterligare krav på elhandlare

Ei har analyserat behovet av att införa ytterligare krav på de elhandlare som är aktiva på den svenska elmarknaden. Det skulle kunna vara finansiella krav som syftar till att minska nätägarens kreditrisk. Ei anser dock att en obligatorisk försäkring eller finansiell säkerhet för alla elhandlare som agerar på den svenska elmarknaden skulle orsaka kunderna omotiverade kostnader och att detta kan skapa inträdesbarriärer som kan påverka konkurrensen negativt. Ei föreslår därför inte införandet av en obligatorisk finansiell säkerhet för elhandlare.

Fortsatt arbete

Förslagen som lämnas är övergripande och behöver vidareutvecklas i vissa delar. Förslagen innebär behov av nya myndighetsföreskrifter samt revidering i befintliga föreskrifter. Ei anser att det är viktigt att aktörerna visar fortsatt engagemang och fortsätter att vidareutveckla de processer som omfattas av förslagen

Innehåll

1	Författningsförslag.....	9
1.1	Ikraftträdande och övergångsbestämmelser	13
2	Inledning.....	14
2.1	Uppdraget.....	14
2.2	Inriktning och avgränsning	14
2.3	Projektorganisation.....	16
3	Vägen mot en nordisk slutkundsmarknad.....	18
3.1	NordREG:s roll och fokus	18
3.2	Kunden i centrum	19
3.2.1	Den nordiska gemensamma marknadsmodellen.....	19
3.3	Övriga nordiska länders genomförande av en elhandlarcentrisk modell	20
3.3.1	Danmark.....	20
3.3.2	Finland.....	21
3.3.3	Norge	21
3.4	Nordisk balansavräkning.....	22
4	Den nuvarande svenska marknadsmodellen.....	23
4.1	Elmarknadens aktörer	23
4.2	Byte av elhandlare.....	24
4.3	Anvisad elhandlare och tillsvidarepris	24
4.4	Mätning och rapportering.....	25
4.5	Balansavräkning.....	25
5	Elhandlaren - den centrala kontaktpunkten för elkunderna.....	26
5.1	Samfaktureringsföretaget ska ansvara för den gemensamma faktureringen	27
5.1.1	Faktureringsförfarandet idag	27
5.2	Förslag till nytt faktureringsförfarande	28
5.2.1	Samfaktureringsförfarande.....	28
5.2.2	Nätkoncessionshavarens och elleverantörens skyldighet att ingå avtal om fakturering	29
5.2.3	Metodprövning för framtagande av avtalsvillkor om samfaktureringsförfarande.....	29
5.2.4	Överklagande av beslut rörande metodprövning.....	30
5.3	Byte av elhandlare.....	30
5.4	Inflyttning och utflyttning	30
5.4.1	Elhandlarens meddelande att en utflyttning ska ske.....	30
5.4.2	Elhandlarens meddelande att en inflyttning ska ske	31
5.4.3	Den nya flyttprocessen.....	32
6	Hantering av kreditrisker vid samfaktureringsförfarandet.....	34
6.1	Hantering av kreditrisker för elhandlaren	34
6.2	Hantering av kreditrisker för elnätsföretagen	37
6.3	Säkerhet	40
6.4	Anvisning av elleverantör om elhandlarens rätt att leverera el upphör	40

7	Informationsutbyte	42
7.1	En elmarknad i utveckling.....	42
7.1.1	Nordisk slutkundsmarknad	43
7.1.2	Timmätning	44
7.1.3	Energitjänster ökar behovet av tillgänglighet till mätvärden	44
7.2	Utredning om informationshanteringsmodell.....	45
8	Konsekvensanalys	47
8.1	Kunderna.....	47
8.2	Elhandelsföretagen	48
8.3	Elnätsföretagen.....	49
8.4	Energimarknadsinspektionen	50
8.5	Sveriges domstolar.....	51
8.6	Elmarknadens funktion.....	51
8.7	Konsekvenser i övrigt.....	51
9	Författningskommentarer	53
	Förslag till ändringar i ellagen (1997:857).....	53
	Referenser.....	60
	Bilaga 1 Modeller för samfakturering	62
	Bilaga 2 Alternativa åtgärder för kreditriskhantering	65

1 Författningsförslag

Härigenom föreskrivs i fråga om ellagen (1997:857)

dels att, det i lagen införs sju nya paragrafer 8 kap. 7 a – f och 8 b §§.

dels att, 8 kap 5-6 §§ och 13 kap. 7 § första stycket p.1, ändras samt

närmast före de nya paragraferna 8 kap. 7 a, 7 d, och 7 e §§, införs nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	Föreslagen lydelse
<p>8 kap 5 §</p> <p>En elleverantör som levererar el till en elanvändare i en viss uttagspunkt är, oavsett vad som avtalats, skyldig att fortsätta leverera el tills leveransskyldigheten upphör enligt andra stycket.</p> <p>Leveransskyldigheten upphör om elanvändaren slutar att ta ut el i uttagspunkten, om någon annan elleverantör börjar leverera el till elanvändaren i uttagspunkten eller om överföringen av el enligt 11 kap. 3 eller 4 § eller enligt avtal får avbrytas på grund av att elanvändaren har försummat sina skyldigheter gentemot elleverantören.</p> <p>Den elleverantör som har ett tidsbestämt avtal med elanvändaren om leverans av el ska tidigast 90 dagar och senast 60 dagar före det att avtalet löper ut informera elanvändaren om</p> <ol style="list-style-type: none">1. tidpunkten för avtalets upphörande, och2. konsekvenserna av avtalets upphörande. <p>Bestämmelserna i denna paragraf gäller inte de elleverantörer som avses i 7 §.</p> <p>Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om elleverantörernas informationsskyldighet enligt tredje stycket.</p>	<p>8 kap 5 §</p> <p>En elleverantör som levererar el till en elanvändare i en viss uttagspunkt är, oavsett vad som avtalats, skyldig att fortsätta leverera el tills leveransskyldigheten upphör enligt andra stycket.</p> <p>Leveransskyldigheten upphör om elanvändaren slutar att ta ut el i uttagspunkten, om någon annan elleverantör börjar leverera el till elanvändaren i uttagspunkten, <i>om en elleverantörs rätt att leverera el upphör enligt 8 kap. 7 f §</i> eller om överföringen av el enligt 11 kap. 3 eller 4 §, eller enligt avtal får avbrytas på grund av att elanvändaren har försummat sina skyldigheter gentemot elleverantören.</p> <p><i>En elleverantör ska utan dröjsmål meddela nätkoncessionshavaren när leveransskyldigheten upphör. Ett meddelande om att en elanvändare slutar ta ut el i uttagspunkten ska innehålla uppgift om när leveransen av el upphör och är även en begäran av elanvändaren om att säga upp avtalet med nätkoncessionshavaren om överföring av el.</i></p> <p>Den elleverantör som har ett tidsbestämt avtal med elanvändaren om leverans av el ska tidigast 90 dagar och senast 60 dagar före det att avtalet löper ut informera elanvändaren om</p> <ol style="list-style-type: none">1. tidpunkten för avtalets upphörande, och2. konsekvenserna av avtalets upphörande. <p>Bestämmelserna i denna paragraf gäller inte de elleverantörer som avses i 7 §.</p> <p>Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om elleverantörernas informationsskyldighet enligt tredje <i>och fjärde</i></p>

	stycket.
<p>8 kap 6 §</p> <p>En elleverantör, som ska börja leverera el i en uttagspunkt eller överta leveranserna till en elanvändare i dennes uttagspunkt, ska anmäla detta till berörd innehavare av nätkoncession. Anmälan ska även innehålla en uppgift om vem som har åtagit sig balansansvaret i uttagspunkten. En anmälan om att börja leverera el ska göras omedelbart.</p> <p>En elleverantör får överta leveranserna till en elanvändare i dennes uttagspunkt fjorton dagar efter anmälan enligt första stycket.</p> <p>Bestämmelserna i första och andra styckena gäller inte de elleverantörer som avses i 7 §.</p> <p>En innehavare av nätkoncession som tar emot en anmälan enligt första stycket ska sända underrättelser i anledning därav enligt de närmare föreskrifter som meddelas av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten. Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela ytterligare föreskrifter om elleverantörers skyldigheter enligt första stycket.</p>	<p>8 kap 6 §</p> <p>En elleverantör, som ska börja leverera el i en uttagspunkt eller överta leveranserna till en elanvändare i dennes uttagspunkt, ska anmäla detta till berörd innehavare av nätkoncession. <i>En anmälan om att börja leverera el i en uttagspunkt enligt första stycket är även en begäran av elanvändaren om att ingå ett avtal med nätkoncessionshavaren om överföring av el. En sådan anmälan ska innehålla de uppgifter om elanvändaren som är nödvändiga för att nätkoncessionshavaren ska kunna upprätta ett avtal om överföring av el.</i> Anmälan enligt första stycket ska även innehålla en uppgift om vem som har åtagit sig balansansvaret i uttagspunkten. En anmälan om att börja leverera el ska göras omedelbart.</p> <p>En elleverantör får överta leveranserna till en elanvändare i dennes uttagspunkt fjorton dagar efter anmälan enligt första stycket</p> <p>Bestämmelserna i första, andra och tredje styckena gäller inte de elleverantörer som avses i 7 §.</p> <p>En innehavare av nätkoncession som tar emot en anmälan enligt första stycket ska sända underrättelser i anledning därav enligt de närmare föreskrifter som meddelas av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten. Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela ytterligare föreskrifter om elleverantörers skyldigheter enligt första och andra stycket.</p>
	<p>Samfakturering</p> <p>8 kap. 7 a §</p> <p><i>En elanvändare ska faktureras avgifter för överföring av el (elnät) och kostnader för leverans av el (elhandel) i en gemensam faktura (samfakturering). Den elleverantör som levererar el i uttagspunkten ska ansvara för samfaktureringen.</i></p> <p><i>Av fakturan ska det framgå vad som avser kostnad för överföring av el respektive kostnad för leverans av el.</i></p> <p><i>Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om vilka uppgifter som</i></p>

	<p>ska framgå av fakturan.</p>
	<p>8 kap. 7 b §</p> <p><i>Det åligger en nätkoncessionshavare att utan dröjsmål ingå avtal om samfakturering med den elleverantören som begär det.</i></p> <p><i>Ett avtal om samfakturering innebär att elleverantören ska fakturera elanvändaren avgifterna för överföring av el på uppdrag av nätkoncessionshavaren och att nätkoncessionshavaren inte äger rätt att kräva betalning direkt av elanvändaren.</i></p> <p><i>En elleverantör får bara leverera el i en uttagspunkt om ett avtal om samfakturering ingåtts med nätkoncessionshavaren.</i></p>
	<p>8 kap. 7 c §</p> <p><i>Villkoren i ett avtal om samfakturering ska vara icke-diskriminerande.</i></p> <p><i>En nätkoncessionshavare får inte ingå avtal om samfakturering förrän de metoder som har använts för att utforma avtalen har godkänts av nätmyndigheten. Godkännande ska lämnas om metoderna kan antas leda till att avtalen uppfyller villkoren i första stycket.</i></p> <p><i>Om nätmyndigheten inte godkänner de metoder som föreslås i en ansökan, ska myndigheten i beslutet ange de metoder som istället ska tillämpas.</i></p> <p><i>Beslut enligt andra och tredje styckena gäller omedelbart.</i></p>
	<p>Säkerhet</p> <p>8 kap 7 d §</p> <p><i>Nätkoncessionshavaren har rätt att kräva en godtagbar säkerhet av elleverantören om det finns anledning att befara att elleverantören inte kommer att fullgöra sina förpliktelser enligt 8 kap. 7 e § andra stycket.</i></p> <p><i>Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om vad som avses med samt under vilka omständigheter godtagbar säkerhet får krävas av elleverantören.</i></p>

	<p>Elleverantörens betalning av elanvändarens nättariffer för överföring av el till nätkoncessionshavaren</p> <p>8 kap. 7 e §</p> <p>Nätkoncessionshavaren ska lämna faktureringsunderlag, baserad på elanvändarens faktiska förbrukning, till elleverantören månadsvis, senast den femte dagen i varje månad.</p> <p>Elleverantören ska, om inte annat avtalats, erlægga de avgifter som faktureras för nätkoncessionshavarens räkning enligt 8 kap. 7 a § till nätkoncessionshavaren månadsvis och senast den 45:e dagen efter det att nätkoncessionshavaren lämnat faktureringsunderlag till elleverantören.</p> <p>Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om vilka uppgifter som ska ingå i faktureringsunderlaget.</p>
	<p>8 kap 7 f §</p> <p>En elleverantörs rätt att leverera el i en uttagspunkt upphör om elleverantören inte erlägger nätkoncessionshavarens avgifter i enlighet med bestämmelserna i 8 kap 7 e § andra stycket</p> <p>Innan rätten att leverera el upphör ska elleverantören uppmanas att vidta rättelse inom sju dagar och underrättas om att leveransen av el annars kan avbrytas.</p> <p>Sker inte rättelse ska nätkoncessionshavaren meddela elanvändaren så att denne ges tillfälle att senast inom sju dagar välja en ny elleverantör. Nätkoncessionshavaren ska samtidigt meddela nätmyndigheten om att elleverantörens rätt att leverera el upphör.</p> <p>Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om meddelanden om rättelse och underrättelse enligt tredje stycket</p>
	<p>8 kap 8 b §</p> <p>En elanvändare som inte väljer ny elleverantör i samband med att en elleverantörs rätt att leverera el upphör enligt 8 kap. 7 f § ska av berörd innehavare av nätkoncession anvisas en elleverantör i enlighet med bestämmelsen i 8 kap 8 §.</p>

<p>13 kap 7 §</p> <p>Följande beslut får överklagas till allmän förvaltningsdomstol:</p> <p>1. Beslut av nätmyndigheten i fråga om</p> <p>a) samlad redovisning och enhetlig nättariff enligt 3 kap. 3 §, b) anslutning av anläggning enligt 3 kap. 6-8 §§, c) dispens enligt 3 kap. 9 b §, d) kostnader för mätning enligt 3 kap. 11 och 14 §§, e) ersättning vid inmatning av el enligt 3 kap. 15 §, f) metodprovning enligt 4 kap. 1 a §, g) tillstånd enligt 4 kap. 6 och 7 §§, h) nättariffer för mindre produktionsanläggningar enligt 4 kap. 10 §, i) intäktsram enligt 5 kap. 3, 11-13, 15-17, 26 och 27 §§, j) godkännande av metoder för att utforma balansavtal enligt 8 kap. 4 a §, och k) förseningsavgift enligt 12 kap. 8 och 11 §§,</p>	<p>13 kap 7 §</p> <p>Följande beslut får överklagas till allmän förvaltningsdomstol:</p> <p>1. Beslut av nätmyndigheten i fråga om</p> <p>a) samlad redovisning och enhetlig nättariff enligt 3 kap. 3 §, b) anslutning av anläggning enligt 3 kap. 6-8 §§, c) dispens enligt 3 kap. 9 b §, d) kostnader för mätning enligt 3 kap. 11 och 14 §§, e) ersättning vid inmatning av el enligt 3 kap. 15 §, f) metodprovning enligt 4 kap. 1 a §, g) tillstånd enligt 4 kap. 6 och 7 §§, h) nättariffer för mindre produktionsanläggningar enligt 4 kap. 10 §, i) intäktsram enligt 5 kap. 3, 11-13, 15-17, 26 och 27 §§, j) godkännande av metoder för att utforma balansavtal enligt 8 kap. 4 a §, och k) förseningsavgift enligt 12 kap. 8 och 11 §§, och l) metodprovning enligt 8 kap. 7 c §,</p>
---	---

Denna lag träder i kraft den xx

En innehavare av nätkoncession ska ansöka om metodgodkännande enligt 8 kap. 7 c § senast fyra månader innan lagen träder i kraft.

1.1 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Elmarknadens aktörer behöver en rimlig tid för att anpassa system och verksamhet till det nya regelverk som föreslås. Detta gäller framförallt den utökade kommunikation som behöver ske mellan elhandlare och nätägare vad gäller flyttprocesserna samt samfaktureringen. Det är viktigt att ha en tillräcklig tid för implementering av bestämmelserna för att säkerställa att nödvändiga system för kommunikationen hinner komma på plats. Ei bedömer att 18 månader efter det att regelverket är på plats är en sådan tillräcklig tid.

Ei bedömer vidare att valet av framtida informationshanteringsmodell bör beaktas och påverkar implementeringstakten av författningsförslaget.

2 Inledning

Vid det nordiska ministerrådet i oktober 2009 beslutade de nordiska energiministrarna att arbeta för att skapa en gemensam slutkundsmarknad för el år 2015. De nordiska energiministrarna har framhållit att en gemensam nordisk slutkundsmarknad är en naturlig fortsättning efter det att en nordisk grossistmarknad är på plats. De nordiska tillsynsmyndigheterna har inom samarbetsorganisationen NordREG arbetat för en gemensam nordisk slutkundsmarknad och tagit fram en rad förslag på harmoniserade lösningar för Norden.

2.1 Uppdraget

Ei har fått i uppdrag av regeringen att ta fram förslag till de förändringar som krävs i svensk rätt för att skapa förutsättningar för en nordisk slutkundsmarknad¹. Enligt uppdraget ska förslagen ta hänsyn till de resultat som har tagits fram inom ramen för de nordiska tillsynsmyndigheternas arbete med en gemensam slutkundsmarknad och syfta till att förenkla för elkunden och att stärka konkurrensen på elmarknaden genom att införa en modell som innebär att elhandlaren blir den centrala kontaktpunkten för elkunden, den s.k. elhandlarcentriska modellen. Uppdraget är ett led i genomförandet av en gemensam nordisk slutkundsmarknad för el som syftar till att underlätta för elhandlare att etablera verksamhet över nationsgränserna. De rekommendationer som utgör grunden för förslagen har av NordREG ansetts vara kritiska att ändra/harmonisera för att elhandlare ska kunna agera över gränserna inom Norden. Vid genomförandet av uppdraget ska Ei på lämpligt sätt tillvarata de kunskaper och den erfarenhet som finns hos Konsumentverket, Konkurrensverket, Affärsverket svenska kraftnät och hos andra berörda aktörer på området.

2.2 Inriktning och avgränsning

Nedan beskrivs inriktning och avgränsning för arbetet med uppdraget.

Elhandlarcentrisk modell

De nordiska tillsynsmyndigheterna, NordREG (Nordic Energy Regulators), rekommenderar en elhandlarcentrisk modell,² vilket innebär att elkunden främst ska ha kontakt med elhandlaren och endast i vissa särskilda fall med nätägaren. För att kunna nå dit krävs att de viktigaste processerna där kunden möter marknaden ändras. En av de mest centrala processerna är fakturering. NordREG har därför föreslagit att elhandlaren alltid ska fakturera kunden både för kostnaderna för elhandel och för elnät. I en elhandlarcentrisk modell kommer den huvudsakliga kontaktpunkten för kunden att vara elhandlaren. I den modell som

¹ N2012/683/E, uppdrag 3

² NordREG, Report 7/2010, Implementation Plan for a Common Nordic Retail Market

NordREG föreslagit finns det dock fortfarande frågor där nätägaren kommer att vara kundens kontaktpunkt.³

De rekommendationer som NordREG har förhandlat fram och som är väsentliga för slutkundsmarknadens funktion omfattas av förslagen. Det gäller rekommendationer för fakturering, bytesprocessen, flytt samt rekommendationer för hur nätägaren ska agera i en elhandlarcentrisk modell. Vidare har hänsyn tagits till den rapport⁴ som NordREG uppdragit åt konsultföretaget Gaia att utföra och som handlar om kreditriskhantering vid samfakturerings.

Informationsutbyte

Informationshantering är en central fråga för elmarknadens funktion, dvs. aktörers möjlighet att agera på ett effektivt sätt och kundens möjlighet att påverka sin energiförbrukning. En del av detta informationsutbyte rör mätvärdeshantering, lagring av data och genomförande av processer, t.ex. byten. Denna rapport kommer att utgå från informationsutbyte enligt dagens situation. Ansatsen är dock att de bestämmelser som föreslås även ska kunna tillämpas i en annan informationsutbytesmodell. Detta kommer att behandlas särskilt under avsnitt sju.

Avtal

Idag har elkunden ett avtal med en nätägare och ett avtal med en elhandlare. Ei har i denna rapport haft ansatsen att elkunden även fortsättningsvis kommer att ha ett avtal med nätägaren och ett avtal med elhandlaren. NordREG har rekommenderat att det bör vara ett nationellt beslut huruvida kunden ska ha endast ett avtal eller separata avtal med elhandlare och med nätägare. Ei anser att förslag om förändrad avtalsmodell är en omfattande åtgärd och en sådan förändring behöver utredas särskilt. Ei anser visserligen att det finns styrkor i en modell som tydligt utpekar elhandlaren som den enda kontakten för kunden och där kunden endast har ett avtal. Nätföretagen föreslås dock även framöver att självständigt ansvara för kontakterna med kunderna vid nyanslutningar, hantera frågor om avbrott, elkvalitet, skadestånd och avbrottsersättning. Till detta kommer att nätägaren givits en roll i kundrelationer vid genomförandet av energieffektiviseringsdirektivet där det kommer krav på att nätföretagen bland annat ska erbjuda kunderna så kallade tjänster kopplade till efterfrågeflexibilitet. Ei gör i nuläget bedömningen att en elhandlarcentrisk modell kan genomföras utan att avtalsförhållandet behöver förändras i grunden. Därför kommer Ei inte i denna rapport närmare utreda frågan om ett eller två avtal.

Avgränsningar

NordREG har rekommenderat att nätägaren, även i en elhandlarcentrisk modell, ska ta hand om vissa frågor från kunderna. Nätägaren ska ha fortsatt ansvar för avbrottsinformation och avbrottsersättning samt bestämmelser om anvisad elhandlare. Ei kommer därför inte att lämna något förslag som innebär en ändring av nuvarande bestämmelser på detta område. Vidare kommer frågor om valuta samt språk inte att behandlas eftersom NordREG inte pekat ut dessa frågor som kritiska för en nordisk slutkundsmarknad.

³ NordREG, Report 4/2011, Rights and obligations of DSOs and suppliers in the customer interface,

⁴ Gaia Consulting OY 2013, Payment requirements with combined billing

Skatter

Elhandlare som agerar på den svenska marknaden ska betala mervärdesskatt för försåld mängd el, som i regelverket om mervärdesskatt behandlas som försåld vara. Elnätsföretagens redovisar sin mervärdesskatt såsom försåld tjänst.

Elhandlare är vidare skattskyldiga för punktskatten energiskatt. Elhandlaren ska anmäla sig för registrering hos Skatteverket innan verksamheten påbörjas eller övertas. De ska lämna en punktskattedeklaration för varje redovisningsperiod, som vanligtvis omfattar en kalendermånad.

Ei konstaterar att dagens elhandlare, oavsett var huvudkontoret för dess verksamhet finns geografiskt, är skattskyldiga. Detta är en fråga för Skatteverket att hantera redan idag och elhandlaren ursprungsland bör inte inverka på denna hantering. Ei bedömer därför att det inte finns anledning att i denna rapport vidare analysera kreditriskhantering av elhandlarnas skattskyldighet.

Ei konstaterar att det för närvarande pågår en utredning av nettodebitering.⁵ Som en del av utredningen finns frågan om skattskyldigheten för energiskatt ska flyttas från elhandlaren till nätägaren. För det fall utredningen kommer fram till att skattskyldigheten bör flyttas anser Ei att konsekvenserna av denna flytt bör belysas särskilt utifrån en elhandlarcentrisk modell i samband med beslut om skattskyldigheten. Ei menar att en flytt av skattskyldigheten riskerar att motverka införandet av en elhandlarcentrisk modell.

Implementering av Energieffektiviseringsdirektivet

Regeringen är under 2013 i färd med att implementera energieffektiviseringsdirektivet.⁶ Av direktivet framgår bland annat att tonvikt läggs på nätägarens möjlighet att effektivisera sin nät drift för att skapa smarta elnät. Reglermyndigheten pekas ut som ansvarig för att den tariffreglering som tillämpas ger incitament för att säkerställa en utveckling som gynnar en effektiv nät drift. Ei konstaterar att det i nuläget är svårt att överblicka vilka konsekvenser en styrning mot ökad nätägaraktivitet och därtill kopplad eventuell kommunikation med elkunden kan ha för påverkan på en elhandlarcentrisk modell. Ei konstaterar dock att det är av vikt att åtgärder som påverkar elmarknadens funktion bör koordineras så att ett helhetsperspektiv uppnås.

2.3 Projektorganisation

Arbetet med uppdraget har bedrivits av en projektgrupp bestående av Marielle Liikanen (projektledare), Conny Bäckman, Elin Söderlund och Therese Lager.

Enligt uppdragsbeskrivningen ska Ei på lämpligt sätt tillvarata de kunskaper och den erfarenhet som finns hos Konsumentverket, Konkurrensverket, Affärsverket svenska kraftnät och hos andra berörda aktörer på området. En referensgrupp har därför knutits till projektet. Referensgruppen har haft följande sammansättning:

⁵ Fi 2012:06 Utredningen om nettodebitering av el och skattskyldighet för energiskatt på el

⁶ Europaparlamentet och rådets direktiv 2012/27/EU av den 25 oktober 2012 om energieffektivitet

Myndigheter

Konkurrensverket, Konsumentverket och Svenska kraftnät.

Kundföreträdare

Konsumenternas energimarknadsbyrå, LRF, SABO och Sveriges Konsumenter.

Bransch

Bjärke energi, E.ON, Fortum, Mälarenergi, Mölndal Energi, Oberoende elhandlare, Svensk Energi och Vattenfall.

Fyra referensgruppsmöten har hållits under projektiden.

Referensgruppsmedlemmarna har fått möjlighet att lämna förslag och även beretts möjlighet att lämna synpunkter på Ei:s förslag på referensgruppsmötena.

Därutöver har Svensk Energi, Oberoende Elhandlare, E.ON, Vattenfall, Mölndal Energi, Mälarenergi, Fortum Distribution, Bjärke energi och Svenska kraftnät inkommit med skriftliga synpunkter.

För att nå ut med information om hur projektet har fortlöpt har en projektsida upprättats på ei.se med webbadress <http://www.ei.se/sv/Projekt/Projekt/Forslag-till-lagandring-for-en-nordisk-slutkundsmarknad/>.

3 Vägen mot en nordisk slutkundsmarknad

Nedan följer en beskrivning av de nordiska tillsynsmyndigheternas gemensamma arbete som ligger till grund för Ei:s arbete att ta fram förslag till förändringar i det svenska regelverket samt vad de övriga nordiska länderna hittills gjort för att nå en elhandlarcentrisk modell.

3.1 NordREG:s roll och fokus

NordREG (Nordic Energy Regulators) är en sammanslutning som består av de nordiska tillsynsmyndigheterna på energimarknadsområdet.⁷ NordREG bildades 2002 i syfte att bl.a. ge Norden en starkare röst och ökat inflytande på den europeiska energimarknaden.

Inom NordREG arbetar de nordiska länderna för att hitta gemensamma lösningar på olika integrationsfrågor inom elmarknadsområdet. Frågan om en gemensam nordisk slutkundsmarknad började diskuteras redan 2004 men det var först 2009 som arbetet tog fart. NordREG presenterade då en rapport⁸ som redovisade likheter och skillnader i regelverken mellan de nordiska länderna. I rapporten bedömde NordREG att det är möjligt att harmonisera marknaderna till 2015.

En nordisk slutkundsmarknad medför en större marknad, vilket är attraktivt för aktörer som vill etablera sig eller växa på marknaden. Dessutom bedöms det på sikt vara samhällsekonomiskt mer effektivt att ha en marknad istället för fyra nationella marknader.

Vid skapandet av en gemensam marknad är utformandet av de regler som omgärdar marknaden en central fråga. En ändamålsenlig marknadsdesign blir avgörande för hur marknadens aktörer och kunder uppfattar slutkundsmarknaden. Redan idag är slutkundsmarknaderna i de nordiska länderna relativt lika. Det finns dock vissa områden som skiljer sig åt. För att uppnå en gemensam slutkundsmarknad är det viktigt att marknadsdesignen i huvudsak är harmoniserad så att aktörerna inte upplever hinder i form av anpassningskostnader och ökade transaktionskostnader för att agera i flera nordiska länder samtidigt.

NordREG:s arbete är därför inriktat på att ta fram nordiska rekommendationer för de processer som bedöms vara mest kritiska att harmonisera för att nå en gemensamnordisk slutkundsmarknad.

Inom EU finns det ett gemensamt regelverk för energimarknaderna. För närvarande pågår också en intensiv utveckling av gemensamma nätföreskrifter, s. k

⁷ Energimarknadsinspektionen i Sverige, Energitilsynet i Danmark, Energi-markkinvirasto i Finland och Norges vassdrags- och energidirektorat. Island har en observerande roll i NordREG.

⁸ NordREG, Report 3/2009, Market Design - Common Nordic end-user market

nätkoder som handlar om att harmonisera energimarknaderna inom EU. Dessa avser t.ex. hur överföring mellan länderna ska förbättras, hur kapacitet ska kalkyleras, grundläggande gemensamma villkor för anslutning av produktion och förbrukning och regler om driftssäkerhet. Även Norge har förbundit sig att följa det gemensamma EU-regelverket. Däremot omfattar detta regelverk ännu inte regler för hur slutkundsmarknaden ska vara utformad.

3.2 Kunden i centrum

NordREG:s slutkundsarbete utgår från att uppnå större kundvänlighet, neutrala nätägare, väl fungerande gemensam marknad och förbättrad konkurrens, ökad effektivitet och överensstämmelse med EU:s regelverk. På en gemensam nordisk slutkundsmarknad ska kundens behov stå i centrum och rollfördelning och ansvar mellan marknadens aktörer ska tydliggöras.

3.2.1 Den nordiska gemensamma marknadsmodellen

Under hösten 2009 fick NordREG de nordiska energiministrarnas uppdrag att utifrån rekommendationerna i rapporten *Market design – Common Nordic end-user market* ta fram en implementeringsplan för en gemensam nordisk slutkundsmarknad.⁹ Denna implementeringsplan publicerades under hösten 2010 och beskriver vägvalen och den gemensamma marknadsmodellen. I följande avsnitt redovisas vad denna modell innebär.

Centralt i den gemensamma marknadsmodellen är att elhandlaren är kundens huvudsakliga kontaktpunkt på elmarknaden. Detta har definierats som att en majoritet av kundkontakterna ska hanteras av elhandelsföretagen. Enligt modellen ska nätföretagen ha ansvaret för strikt nätrelaterade frågor, till exempel nyanslutningar och att åtgärda elavbrott och problem med elkvalitet.

Den elhandlarcentriska modellen innebär enligt NordREG att kunderna alltid ska bli samfakturerade för kostnaden för elnät och elhandel och att det ska vara elhandelsföretagets ansvar att skicka den kombinerade fakturan.¹⁰ Innan NordREG bestämde sig för att rekommendera en modell med obligatorisk samfakturerings, utreddes även frivillig samfakturerings och obligatorisk separat fakturerings.¹¹ Analysen visade att obligatorisk samfakturerings var kostnadseffektivast. Obligatorisk samfakturerings, om den införs i hela Norden, uppskattas ge den nordiska marknaden en nettovinst på cirka 74 miljoner Euro över en femårsperiod. Övriga alternativ innebär tvärtom stora kostnader.¹² Obligatorisk samfakturerings är i dagsläget också den rådande modellen i de flesta europeiska länder.

De nordiska rekommendationerna bygger på grundprincipen att nätägaren ska agera neutralt på elmarknaden och inte gynna någon särskild elhandlare. Vid byte av elhandlare ska kunden ha kontakt med elhandelsföretaget. Det innebär förstås inte att nätägaren inte är involverad i bytet, däremot har kunden inte kontakt med nätföretaget. Också när kunden flyttar in eller ut ska denne i den elhandlarcentriska modellen vända sig till elhandelsföretaget.

⁹ NordREG, Report 7/2010, Implementation Plan for a Common Nordic Retail Market

¹⁰ Se bilaga 1 för alternativa faktureringsmodeller

¹¹ Vaasa ETT (2011), Consideration of alternative billing regimes for the Common Nordic End-User Market,

¹² Vaasa ETT, Philip Lewis (2011), Consideration of Alternative Billing Regimes for the Common Nordic End-User Market, Cost Benefit Analysis

Även om kunden främst har kontakt med elhandlaren i den elhandelscentriska modellen finns vissa områden där kunden kommer att ha kontakt med nätägaren. Det föreslås att det är nätföretaget som ska ha ansvar för att besvara frågor om mätvärden (även om elhandelsföretaget också kan göra det). Nätägaren ansvarar för att läsa av mätaren respektive stänga av och sätta på elen när det behövs. Om det är fråga om en nyanslutning till elnätet ska dock kunden vända sig direkt till nätföretaget, anslutningsavgiften ska faktureras av nätföretaget och installation respektive information om ärendets handläggning lämnas av nätföretaget. Detsamma gäller vid ändringar i en befintlig anslutning.

Den föreslagna modellen innebär att elhandlaren ansvarar för frågor och klagomål som berör t.ex. avtal, priser, faktura, och elkonsumention. Nätföretaget har å sin sida ansvaret för frågor och klagomål avseende leveransavbrott, bristande elkvalitet, skadestånd och avbrottsersättning. Det är nätföretaget som har ansvar för att informera kunden om detaljerade frågor som berör nättariffen och nättariffkomponenter och ärenden som avser nättariffen.

När det gäller frågor om efterfrågefleksibilitet innebär de nordiska rekommendationerna att kunden ska vända sig till nätföretaget vid klagomål på mätvärden och nätrelaterade klagomål men elhandlaren eller energitjänsteföretaget när det gäller kommersiella klagomål.

En sammanfattning av alla rekommendationer som NordREG har tagit fram till och med sommaren 2012 presenteras i rapporten Road map towards a common harmonised end-user market.¹³ Rapporten beskriver även vad som krävs i form av nationellt arbete för att harmoniseringen ska bli framgångsrik. En uppdaterad Road map planeras till sommaren 2013.

3.3 Övriga nordiska länders genomförande av en elhandlarcentrisk modell

En grundförutsättning för en gemensam nordisk slutkundsmarknad är att medlemsländerna följer NordREGs rekommendationer. Under sommaren 2013 kommer NordREG därför att redovisa resultatet av en uppföljning av hur de nordiska rekommendationerna genomförs i de olika länderna. Eftersom Ei har regeringens uppdrag att lämna förslag redan i juni 2013 och inte kan invänta NordREGs studie har Ei gjort en översyn genom att samtal med de nordiska tillsynsmyndigheterna i respektive land. I det följande beskrivs vilka steg övriga nordiska länder tagit för att införa en elhandlarcentrisk modell.

3.3.1 Danmark

Danmark har beslutat att införa en ny marknadsmodell som man kallar "engrosmodell" eller i engelsk översättning "wholesale model".¹⁴ Regelverket finns på plats och modellen ska börja tillämpas i sin helhet från och med den 1 oktober 2014. Efter denna tidpunkt ska kunden endast ha kontakt med elhandlaren. Det innebär att Danmark har valt att gå ett steg längre jämfört med NordREGs rekommendationer och överför en större del arbetsuppgifter och ansvar på elhandlaren. Kunden har endast avtal med sin elhandlare och elhandlaren köper

¹³ NordREG, Report 3 2012, Road map towards a common harmonised Nordic end-user market

¹⁴ <http://www.energinet.dk/DA/EI/Datahub/Sider/Baggrund-og-krav.aspx>

nätägarens tjänst på grossitmarknaden. Modellen liknar den som finns i Storbritannien där kunden endast har kontakt med elhandlaren och elhandlaren i sin tur köper en tjänst av nätägaren. Man planerar dock inte att ändra på ansvaret för mätning utan det är fortsatt kvar hos nätägaren

Eftersom den nya modellen innebär att varje enskild nätägare ska ha kontakt med ett stort antal elhandlare har man i Danmark beslutat att införa en ny informationshanteringsmodell i form av en så kallad tjänstehubb.¹⁵ Den danska stamnätsoperatören Energinet.dk ansvarar för hubbens drift och i viss mån tillsyn. Den danska nätmyndigheten, DERA, har i stora delar utformat regelverket som beskriver processerna i modellen.

Alla elhandlare som vill vara aktiva på den danska elmarknaden måste vara anslutna till hubben. Anslutningen är utan direkt kostnad för elhandlaren. Energinet.dk finansierar hubben med hjälp av intäkter från stamnätstariffer.

Vidare har man beslutat att flytta skattskyldigheten från nätägaren till elhandlaren. Detta har föranlett en diskussion rörande kreditriskhantering gällande skatter och avgifter. Den danska regleringen innehåller därför en bestämmelse om att inrätta en särskild fond som ska fungera som en slags försäkring. Elhandlare som vill verka på den danska elmarknaden måste vara anslutna till denna försäkring.¹⁶

3.3.2 Finland

Den finska kunden har avtal med både elhandlare och nätägare. I Finland finns regler för samfakturering. I dessa fall är det elhandlaren som kan begära att få utföra samfakturering. Det finns dock idag inga formella beslut rörande obligatorisk samfakturering.

Vidare har den finska riksdagen pekat ut stamnätsoperatören Fingrid såsom ansvarig för informationshantering på elmarknaden genom en förändring i den finska ellagen. Detta kan leda till en översyn av befintligt regelverk för den finska informationshanteringsmodellen.

3.3.3 Norge

I Norge har man en marknadsmodell som bygger på att kunden har två avtal, ett med nätägaren och ett med elhandlaren. I det norska förändringsarbetet fokuserar man på att införa processer som innebär att kunden endast behöver vara i kontakt med elhandlaren. Ett exempel på det är bytesprocessen. Det finns ännu inga formella beslut rörande obligatorisk samfakturering.

Informationshanteringsfrågan har varit i fokus för den norska reglerarens och stamnätsoperatörens arbete under en längre tid. Man har beslutat att införa så kallade smarta mätare senast 2019. För att tillgodogöra sig mesta möjliga nytta av de möjligheter som smarta mätare ger har man även beslutat att inför en så kallad tjänstehubb. Den norska stamnätsoperatören, Statnett, har fått i uppdrag att utveckla en tjänstehubb och utredningen ska ta hänsyn till Danmarks hubblösning. Hubben ska vara i drift senast 1 oktober 2016.

¹⁵ En tjänstehubb lagrar information samt hanterar informationsutbyte i processer exempelvis byten

¹⁶ Se Lov om ændring af lov om elforsyning, lov om naturgasforsyning og lov om Energinet.dk, §72 a, stk 3

3.4 Nordisk balansavräkning

Ei har i samband med detta uppdrag från regeringen fått i uppdrag att se över ändringar i regelverket relaterade till balansansvaret med anledning av en nordisk slutkundsmarknad och har därför startat projektet "Ändring av regelverk med anledning av nordisk balansavräkning"¹⁷. Bakgrunden till projektet är att de tre nordiska stamnätsoperatörerna (Affärsverket svenska kraftnät, Statnett samt Fingrid) arbetar för att åstadkomma en gemensam nordisk balansavräkning. Syftet med stamnätsoperatörernas arbete är att det år 2015 ska finnas en gemensam balansavräkning och en nordisk balansmarknad och alltså inte som idag en balansmarknad per land.

För att det ska vara möjligt att genomföra en gemensam balansavräkning i Norden, måste vissa regelverk i Sverige ändras och harmoniseras med regelverken i Norge och Finland. Ei ska identifiera vilka regelverk som berörs och vilka eventuella ändringar som krävs i regelverken för att en gemensam balansavräkning ska kunna inrättas och verka i enlighet med systemoperatörernas utarbetade modell. Dessa förslag ska lämnas till regeringen senast den 30 november 2013. Ei:s projekt syftar till att underlätta införandet av en nordisk gemensam slutkundsmarknad genom att ta bort ytterligare barriärer mellan länderna.

¹⁷ N2012/683/E, uppdrag 3

4 Den nuvarande svenska marknadsmodellen

På elmarknaden finns flera aktörer. Dessa är i huvudsak elanvändare, elhandlare, balansansvariga, elproducenter, elnätsägare och systemansvarig. Många aktörer och funktioner måste samverka effektivt för att elen ska komma fram till elanvändarna och för att elanvändarna ska kunna handla el på en marknad där det råder fri konkurrens. För att förstå vilka ändringar som behöver göras i den nuvarande marknadsmodellen för att övergå till en elhandlarcentrisk marknadsmodell görs i detta kapitel dels en genomgång av elmarknadens aktörer och dels en beskrivning av deras nuvarande roller och uppgifter. Vidare beskrivs vissa centrala funktioner som krävs för att elanvändarna ska kunna agera på en konkurrensutsatt elmarknad.

4.1 Elmarknadens aktörer

Med el användare avses den som konsumerar elen. Användarna utgörs av allt ifrån stora industrier till hushåll. Elanvändarna betalar både en nätavgift och ett elhandelspris. Elanvändarna har därför två olika avtal, ett med elnätsföretaget och ett med elhandelsföretaget.

Elhandlaren är den aktör som handlar med el och kan dels vara elåterförsäljare (elleverantör), och dels balansansvarig. Elhandlaren är den som har leveransavtalet med elanvändaren. Elhandlaren köper in el, vanligtvis från den nordiska elbörsen Nordpool för att sedan sälja den vidare till sina kunder i konkurrens med andra elhandlare. På denna marknad råder fri prissättning och det är upp till kunderna att välja den elhandlare som erbjuder det bästa avtalet.

Elproducenterna äger en eller flera produktionsanläggningar och säljer och matar in den el som produceras i elnäten. Elproducenterna säljer elen till elhandlarna och denna försäljning sker vanligtvis på Nordpool.

Balansansvariga elhandlare har ett ekonomiskt ansvar för att tillförd mängd el och uttagen mängd el alltid är i balans i de inmatnings- och uttagpunkter som omfattas av balansansvaret. En elhandlare som inte vill hantera sitt eget balansansvar kan låta en annan elhandlare eller ett specialiserat företag sköta balansansvaret. För att få balansansvar krävs ett avtal om balansansvar med Svenska kraftnät. I avtalet ställs bl.a. krav på att den balansansvarige ska:

- vara registrerad hos skattemyndigheten för betalning av energiskatt
- ha system för elektronisk rapportering via Ediel eller teckna avtal med ombud som har sådan utrustning
- rapportera erforderlig information till Svenska kraftnäts Balanstjänst
- på begäran ställa säkerheter
- vid väsentligt avtalsbrott utge vite om 100 000 kronor till motparten

Elnätsföretagen äger elnät och ansvarar för att elenergin transporteras från produktionsanläggningarna till kunderna. Detta sker via stamnät, regionnät och lokalnät. De har olika spänningsnivåer. Stamnätet transporterar el från stora elproducenter till regionnäten. Regionnäten transporterar elen vidare till lokalnät och ibland till elanvändare med stor förbrukning. Lokalnäten distribuerar elen till elanvändarna inom ett visst område. Samtliga nätägare rapporterar mätvärden för förbrukning och elproduktion till elhandlarna och till Svenska kraftnät. Det finns för närvarande cirka 170 elnätsföretag. Ett elnätsföretag måste ha tillstånd (koncession) för att bygga och driva starkströmsledningar och varje lokalnätsföretag har ensamrätt att inom sitt geografiska område tillhandahålla elnät till kunderna. På elnätssidan råder därför lokala monopol och kunderna är hänvisade till det elnätsföretag som har koncession i det område kunden bor i. Efter det att en elanvändare tecknat avtal med ett elnätsföretag ska elnätsföretaget, om kunden inte själv valt en elhandlare, anvisa en elhandlare till kunden. Kunderna bör ta kontakt med elnätsföretaget när de ska flytta och byta adress för att anmäla in- eller utflytt, när de drabbas av elavbrott eller när de har frågor som har med elmätaren att göra.

Svenska kraftnät är systemansvarig och driver och förvaltar stamnätet. Det innebär att de ser till att produktion/import motsvarar förbrukning/export i hela landet. De ser också till att det svenska elsystemet samverkar på ett driftsäkert sätt.

4.2 Byte av elhandlare

Att byta elhandlare är enkelt för en kund. Det räcker med att elanvändaren som vill byta elhandlare tar kontakt med elhandlaren. I de flesta fall sker det med ett telefonsamtal eller att man tar kontakt via elhandlarens webbplats. Det är bara den person som har ett elnätsavtal som kan teckna avtal med en elhandlare. När ett nytt elavtal har tecknats informerar det nya elhandelsföretaget det elnätsföretag som elanvändaren är ansluten till om bytet. Vid bytet läser elnätsföretaget av elmätaren och skickar mätarställningen till både den gamla och nya elhandlaren. Slutligen meddelar elnätsföretaget den gamla elhandlaren om att elanvändaren har bytt elavtal. Det kostar inget för en kund att byta elhandlare. Däremot kan vissa elhandlare ta ut en uppläggningsavgift av nya kunder. Uppsägningstiden framgår av avtalet. Om ett tidsbestämt avtal sägs upp i förväg kan elleverantören ta ut en lösenavgift. Byte av elhandelsföretag kan registreras varje dag i månaden.

4.3 Anvisad elhandlare och tillsvidarepris

Den kund som inte aktivt väljer elhandlare får en så kallad anvisad elhandlare. Det är elnätsföretaget som ser till att detta sker genom att de väljer en elhandlare. Det är elnätsföretaget som ser till att detta sker genom att de väljer en elleverantör åt kunden. På så vis uppkommer inte en situation att kunden börjar ta ut el utan att det finns ett elhandelsföretag och således även en balansvarig för uttagspunkten. Även i de fall där en elleverantör går i konkurs eller av någon anledning slutar att leverera el anvisar nätföretaget kunderna ett elhandelsföretag. Den anvisade elhandlaren debiterar kunden ett anvisat pris, vanligen ett så kallat tillsvidarepris. Det förekommer även att kunderna får ett tillsvidarepris när ett prisavtal har löpt ut och kunden inte har valt något nytt elhandelsavtal. Den som har anvisats en elhandlare har möjlighet att byta till en ny valfri elhandlare. Ett avtal om tillsvidarepris har som regel en uppsägningstid på 14 dagar. Det är drygt 18

procent av kunderna som har ett anvisat pris.¹⁸ Tillsvidarepriset är ofta högre än priset för andra alternativ.

4.4 Mätning och rapportering

För att elmarknaden ska fungera måste en stor mängd information sändas mellan aktörerna. Nätföretagen äger och installerar elmätarna som visar hur mycket el som har förbrukats eller producerats. Nätföretagen ansvarar för att läsa av elmätarna minst en gång per månad. För kunder med ett abonnemang över 63 ampere sker avläsning timvis. Elmätarna ska också läsas av vid flytt och om elmätaren byts ut. Avläsningen görs för att nätföretaget och elhandlaren ska veta hur mycket kunderna ska betala för sin förbrukning och för att Svenska kraftnät ska kunna genomföra balansavräkningen. Samtliga nätföretag rapporterar sedan mätvärden för förbrukning och elproduktion till elhandelsföretagen och till Svenska kraftnät. Även kunderna ska få information om mätvärden.

4.5 Balansavräkning

Genom balansavräkningen fördelar Svenska kraftnät kostnaderna för den fysiska regleringen av eventuella obalanser mellan de balansansvariga. De balansansvariga betalar eller får betalt för sin balanskraft, det vill säga för sina avvikelser från balansen. I balansavräkningen hos Svenska kraftnät beräknas balansföretagens balanskraft genom att Svenska kraftnät beräknar den balansansvariges balans för varje leveranstimme, dels i form av balanskraft för produktion och dels som balanskraft för förbrukning. Från den planerade produktionen subtraheras den uppmätta produktionen, vilket ger produktionsbalanskraften. Från prognosen för förbrukning subtraheras den uppmätta förbrukningen, vilket ger förbrukningsbalanskraften. Skillnaderna avräknas mellan de balansansvariga och Svenska kraftnät som köp eller försäljning av balanskraft. Balansavräkningen genomförs varje dag och resultaten sänds till berörda balansansvariga. Dessa måste i sin tur göra en avräkning gentemot de elleverantörers leveranser som de åtagit sig balansansvaret för.

¹⁸ SCB, mars 2013

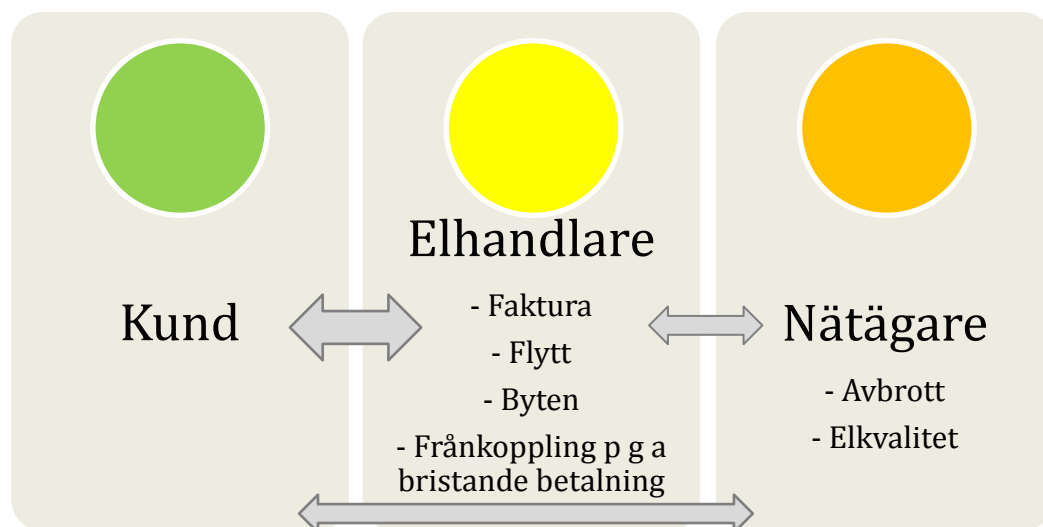
5 Elhandlaren - den centrala kontaktpunkten för elkunderna

För att skapa en elhandlarcentrisk modell i enlighet med de tidigare beskrivna rekommendationerna från NordREG finns behov av att ändra de nationella reglerna. Ei har gjort en översyn av ellagen för att identifiera vilka bestämmelser som behöver ändras för att nå en elhandlarcentrisk modell. I detta kapitel redogörs för och analyseras de förändringar som Ei bedömer behöver genomföras i Sverige.

En elhandlarcentrisk modell handlar framförallt om att förenkla för kunderna genom att de i huvudsak endast ska ha kontakt med en aktör på marknaden – elhandlaren. Utöver att ge elhandlarna utökat ansvar finns behov av att förtydliga aktörernas roller gentemot kunderna. NordREG har inte i detalj preciserat hur en elhandlarcentrisk modell ska se ut och har ännu inte tagit ställning till om kunderna ska ha separata avtal med nätföretaget och elhandelsföretaget. Detta innebär att det i nuläget är upp till varje land att ta ställning i denna fråga.

I Figur 1 beskrivs aktörernas roller i en elhandlarcentrisk modell som baseras på NordREG:s rekommendationer. Kundens främsta kontakt kommer att vara elhandlaren. Det är elhandlaren som i en gemensam faktura ska fakturera kunderna både för elhandel och för överföring av el. Vid inflyttning och utflyttning ska kunderna endast behöva ha kontakt med elhandlaren. Detsamma gäller vid elhandelsbyte. Nätägarens kundkontakt kommer att handla om strikt nätrelaterade frågor. NordREG:s bedömning baseras på att dessa frågor är så tätt knutna till nätverksamheten och bedöms därför vara svåra att hantera för elhandelsföretagen utan att deras roll väsentligen ändras. Nätföretagen föreslås därför även framöver självständigt ansvara för kontakterna med kunderna vid nyanslutningar, hantera frågor om avbrott, elkvalitet, skadestånd och avbrottsersättning

Figur 1. Ansvar och roller

För att åstadkomma en elhandlarcentrisk modell i Sverige har Ei gjort en genomgång av lagstiftningen. Särskilt fokus har kundnära processerna fått, dessa processer är fakturering, byten och in- och utflyttning. Även frågor om hur de kreditrisker som uppkommer vid samfakturerings ska hanteras i en elhandlarcentrisk modell behöver lösas. Denna fråga behandlas vidare i kapitel 6.

5.1 Samfakturerings – elhandelsföretaget ska ansvara för den gemensamma faktureringen

Förslag: Avgifter för överföring av el (elnät) och för leverans av el (elhandel) ska faktureras av elhandelsföretaget i en gemensam faktura (samfakturerings). Den elleverantör som levererar el i uttagspunkten ska ansvara för samfakturerings. Av fakturan ska det framgå vad som är kostnad för elnät respektive kostnad för elhandel. Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande nätmyndigheten, får meddela närmare föreskrifter om vilka uppgifter som ska framgå av fakturan.

En nätägare är skyldig att utan dröjsmål ingå ett avtal om samfakturerings med den elhandlare som begär det. En elhandlare måste ha ett avtal om samfakturerings med nätföretaget för att få leverera el till en viss uttagspunkt.

Villkoren i avtal om samfakturerings ska vara icke-diskriminerande. En nätägare får inte ingå avtal om samfakturerings förrän de metoder som har använts för att utforma avtalsvillkor har godkänts av nätmyndigheten. Nätmyndigheten ska godkänna den/de metoder som har använts för att utforma avtalsvillkoren för fakturerings om de antas leda till att avtalsvillkoren blir icke-diskriminerande. I de fall nätmyndigheten inte godkänner den eller de metoder som nätföretagen föreslår i sin ansökan ska myndigheten i beslutet ange de metoder som istället ska tillämpas.

Nätmyndighetens beslut om godkännande av de metoder som har använts för att utforma avtalsvillkoren om samfakturerings, eller i de fall nätmyndigheten har beslutat om vilka metoder som i stället ska tillämpas, får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

5.1.1 Faktureringsförfarandet idag

Idag har kunderna separata avtal med nätägaren och elhandlaren. Nätavtalet reglerar förhållanden mellan kunden och nätföretaget, medan elhandelsavtalet reglerar förhållandet mellan kunden och elhandelsföretaget. Utifrån dessa avtal faktureras sedan kunderna kostnaderna för överföringen av el och den el som förbrukats. Elhandelsföretaget och elnätsföretaget är var och en ansvarigt för grunden för sin fordran, att bevaka förfallodatum, skicka ut påminnelser och driva in skulder. Vissa kunder samfaktureras redan idag och får då en gemensam faktura för de två separata avtalen. På fakturan anges att en del avser elhandel och en del överföring av el och att fakturerings sker på uppdrag av det företag (elnätsföretag eller elhandelsföretag) som inte skickar fakturan. Samfakturerings sker främst inom koncerner som bedriver både elhandel och elnätsverksamhet. De kunder som inte samfaktureras får separata fakturor från elhandelföretaget och elnätsföretaget.

5.2 Förslag till nytt faktureringsförfarande

Nedan beskrivs förslaget till nytt faktureringsförfarande.

5.2.1 Samfakturerering

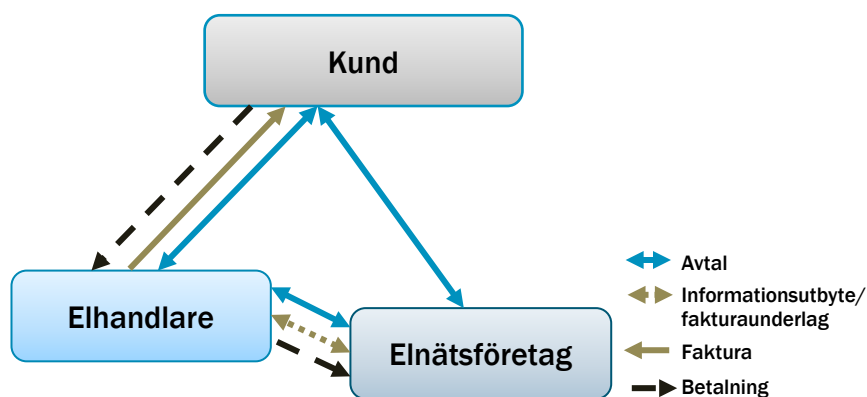
I syfte att förenkla för kunderna och stärka konkurrensen på elmarknaden föreslår Ei att en modell införs som innebär att elhandlaren blir den centrala kontaktpunkten för elkunden. Detta innebär att kunderna endast ska få en faktura och att fakturan ska skickas av och betalas till elhandelsföretaget. Den gemensamma fakturan ska innehålla kostnader för såväl överföringen av el (elnät) som leveransen av el (elhandel) och det ska tydligt framgå vad som är kostnad för överföring av el respektive leverans av el. Avtal om samfakturerering innebär att elhandlaren även ska fakturera kunden för avgifter för överföring av el. Elhandlaren agerar då som ett ombud för nätägaren. Det är viktigt att fakturan är enkel att förstå så att kunden får en god överblick över sina kostnader. På fakturan bör kunden få information om vilka uppgifter fakturan baseras på. För att säkerställa att kunderna får den information som behövs finns behov av att i föreskrifter som anger vilken information som ska framgå på fakturan. Ei föreslår därför att regeringen eller nätmyndigheten efter regeringens bemyndigande i föreskrifter närmare ska få ange vad som ska ingå i fakturan.

Enligt 3 kap. 15 § ellagen har en innehavare av produktionsanläggning rätt till ersättning av den nätkoncessionshavare till vars ledningsnät anläggningen är ansluten. Ersättningen ska motsvara värdet av den minskning av energiförluster som inmatningen av el medför i nätkoncessionshavarens ledningsnät och värdet av den reduktion av nätkoncessionshavarens avgifter för att ha sitt ledningsnät anslutet till annan nätkoncessionshavarens ledningsnät som blir möjlig genom att anläggningen är ansluten till ledningsnätet. Av bestämmelserna i 10 kap. 9 – 16 §§ framgår vidare att en elanvändare som huvudregel har rätt till avbrottsersättning om överföringen av el avbryts helt under en sammanhängande period om minst tolv timmar. Avbrottsersättningen ökar ju längre avbrottet varar och betalas med som lägst 12,5 procent och som högst 300 procent av elanvändarens beräknade årlig nätkostnad. I 10 kap. ellagen finns även särskilda bestämmelser om nätägarens skyldighet att betala skadestånd.

Ei bedömer inte att det finns skäl att låta dessa särskilda ersättningar från nätägaren omfattas av kraven på samfakturerering utan de bör liksom hittills hanteras av nätföretagen. Några ändringar i lagstiftningen krävs därför inte i denna del.

Figur 2 sammanfattar aktörernas förhållanden vid samfakturerering.

Figur 2. En faktura, två avtal – betalning vidarebefordras av elhandlaren

Källa: Egen bearbetning Ei

5.2.2 Nätkoncessionshavarens och elleverantörens skyldighet att ingå avtal om fakturering

För att modellen med obligatorisk samfakturering ska fungera bedömer Ei att det, utöver kravet på att elhandelsföretaget ska skicka en gemensam faktura för elhandel och överföring av el till kunderna, krävs att det införs bestämmelser om att en nätägare är skyldig att ingå ett avtal om samfakturering med den elhandlare som begär det. Bestämmelsen innebär att nätföretaget inte kan neka att ingå avtal om samfakturering med en elhandlare. I avtalen om samfakturering kommer förhållandena mellan elhandelsföretagen och nätföretagen närmare att regleras. När en elleverantör vill börja leverera el, och därför begär att få ingå avtal om fakturering, är nätkoncessionshavaren skyldig att ingå ett avtal om samfakturering.

5.2.3 Metodprövning för framtagande av avtalsvillkor om samfakturering

I avtalen om samfakturering kommer förhållandena mellan elhandelsföretagen och nätföretagen närmare att regleras. Det kan förutsättas att nätföretagen kommer att utveckla standardavtal om samfaktureringen där villkoren anges för hur elhandelsföretaget ska överföra nätföretagens intäkter, hur och när uppsägning av avtalet får ske, hur informationen mellan nätföretaget och elhandelsföretaget ska ske. För att tydliggöra hur avtal om samfakturering ska vara utformade föreslår Ei att en bestämmelse om detta införs, med innebörden att villkoren för samfakturering ska vara icke-diskriminerande. Att villkoren ska vara icke-diskriminerande innebär att något osakligt gynnande av ett elhandelsföretag på bekostnad av ett annat elhandelsföretag inte får förekomma. I syfte att säkerställa att nätföretagen följer kraven på icke-diskriminering och för att stärka förtroendet för elmarknaden bör tillsynsmyndigheten fatta beslut om att godkänna den eller de metoder företagen använt för att utforma villkoren i avtal om samfakturering innan dessa får träda i kraft. Det är således endast metoderna i elnätsföretagens avtal om samfakturering som, efter ansökan av nätföretaget, ska prövas av tillsynsmyndigheten. Ei ska godkänna den eller de metoder som använts för att utforma villkoren i avtalen om samfakturering om de antas syfta till att avtalsvillkoren blir icke-diskriminerande. Om tillsynsmyndigheten inte godkänner de metoder som föreslås i ansökan ska myndigheten i beslut ange de metoder som

i stället ska tillämpas. Av rättssäkerhetsskäl bör tillsynsmyndighetens beslut kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Efter det att nätkoncessionshavaren fått ett beslut om metodgodkännande, åligger det nätkoncessionshavaren att hålla nätmyndigheten uppdaterad genom att rapportera in de förändringar som sker i metoden när nya avtalsvillkor tas fram eller ändras. Detta föreslås ske genom att nätföretaget skickar in en ansökan om nytt godkännande med en beskrivning av förändringarna i metoden.

Beslut om metodgodkännande av de metoder som använts för att utforma avtalen om samfakturerings eller ett beslut där Ei anger de metoder som istället ska tillämpas gäller omedelbart.

5.2.4 Överklagande av beslut rörande metodprövning

Beslut där nätmyndigheten antingen har godkänt de metoder som föreslagits i en ansökan om godkännande, av de metoder som har använts för att utforma avtalen för samfakturerings, eller i beslutet har angett de metoder som i stället ska tillämpas för de föreslagna ska kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Av rättssäkerhetsskäl införs därför att nätmyndighetens beslut enligt 8 kap. 7 c § får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

5.3 Byte av elhandlare

Nuvarande regler och process för att byta elhandlare stämmer väl överens med en elhandlarcentrisk modell. NordREG lämnade i juni 2013 rekommendationer för bytesprocessen i de delar som rör meddelandehantering.¹⁹ Ei bedömer att dessa förslag kommer att kunna införas genom myndighetsföreskrifter. Ei gör bedömningen att något förslag till ändringar i ellagen därför inte behövs i denna del.

5.4 Inflyttning och utflyttning

5.4.1 Elhandlaren meddelande att en utflyttning ska ske

Förslag: I gällande bestämmelse 8 kap. 5 § införs ytterligare en situation då elhandlaren leveransskyldighet upphör vilket är då när rätten att leverera el upphör. Vidare införs ett nytt krav som innebär att elhandlaren utan dröjsmål ska meddela nätföretaget när leveransskyldigheten upphör. Ett meddelande om att en elanvändare slutar ta ut el i uttagspunkten ska innehålla uppgift om när leveransen av el upphör och innebär en uppsägning av elanvändarens avtal med nätföretaget om överföring av el. Ett meddelande om att leveransen av el ska upphöra i uttagspunkten på grund av att kunden flyttar ut ska anses därmed vara en uppsägning av elnätavtalet i uttagspunkten.

I ett tillägg till den gällande bestämmelsen utökas bemyndigandet till att även omfatta det meddelande som elhandlaren ska lämna till nätägaren då leveransskyldigheten upphör.

¹⁹ NordREG, Report 4/2013, Harmonised Model for Supplier Switching

I en elhandlarcentrisk modell ska kunden endast behöva ta kontakt med elhandelsföretaget när en flytt blir aktuellt. Det ankommer sedan på elhandelsföretaget att meddela nätägaren att kunden ska flytta och ange tidpunkten för när överföringen av el i uttagspunkten ska upphöra.

Idag saknas regler om uppsägning av nätavtalet i ellagen. Istället anges villkoren för uppsägning i nätavtalet mellan kunden och nätföretaget. Normalt har kunden en månads uppsägningstid²⁰ Idag är det många kunder som inte är medvetna om att det finns ett nätavtal samt att en uppsägning av detta behövs vid utflyttning. Nätägaren har i dessa fall idag ingen vetskap om att kunden flyttat men godtar generellt en ny kund i uttagspunkten utan att vidta åtgärder mot utflyttande kunden.

För att säkerställa att kunden endast behöver ta kontakt med elhandelsföretaget föreslås att ett meddelande från elhandelsföretaget till nätföretaget om att kunden ska flytta också ska utgöra en uppsägning av kundens elnätsavtal i uttagspunkten. En bestämmelse om hur uppsägning av nätavtalet ska gå till införs således i ellagen. För att detta ska fungera krävs att kunden informerar elhandlaren om att en flytt ska ske.

Bestämmelsen kommer att kräva att nuvarande avtalsvillkor för nätavtal respektive elhandelsavtal ändras för att anpassas till denna nya ordning.

I ett tillägg i det sista stycket föreslås att regeringen eller efter regeringens bemyndigande nätmyndigheten närmare ska få utfärda föreskrifter om det nya tredje stycket rörande det meddelande som elhandlaren ska lämna till nätägaren då leveransskyldigheten upphör.

5.4.2 Elhandlarens meddelande att en inflyttning ska ske

Förslag: Den anmälan som elleverantören ska lämna till nätägaren vid påbörjande av leverans ska utökas till att även innehålla nödvändiga uppgifter om elanvändaren. Detta gör det möjligt för berörd nätägare att upprätta ett elnätsavtal. Ei föreslår ett bemyndigande som omfattar det första styckets tredje mening som handlar om den anmälan med uppgifter om elanvändaren, som elhandlaren ska lämna till nätägaren.

I en elhandlarcentrisk modell ska kunden endast behöva ta kontakt med elhandelsföretaget när en inflyttning ska ske. En kund som ska flytta in kan kontakta sin nuvarande elhandlare eller en ny elhandlare. Om kunden redan är en befintlig kund på elmarknaden kan denna kontakt ske samtidigt som kunden meddelar elhandlaren om utflyttning. Kunden måste även fortsättningsvis ingå ett avtal med en elhandlare om elleverans och ett annat avtal med ett nätföretag om överföring av el. Elhandlarens uppgift vid inflyttning blir därför att se till att kunden får både ett elhandelsavtal och ett elnätsavtal kopplat till den nya uttagspunkten. För att säkerställa att kunden endast behöver ta kontakt med elhandelsföretaget föreslår Ei att ett meddelande från elhandelsföretaget till det nya nätföretaget om att elhandelsföretaget ska börja leverera el i uttagspunkten

²⁰Enligt de Allmänna avtalsvillkoren för nät 9.1 Nät 2012 N, Nät 2012 K

likställs med en begäran om att kunden ska teckna ett elnätsavtal. För att nätföretaget ska kunna upprätta ett nätavtal behöver de uppgifter om kunden. Det ska ankomma på elhandelsföretaget att lämna dessa uppgifter till nätföretaget. De uppgifter som avses är dels uppgifter om kunden, dels uppgifter om vilket slags avtal som kunden vill ingå. Nätföretagen kan ha olika valmöjligheter för kunden vad gäller nättariffer. Det kan t.ex. vara val mellan olika säkringstariffer där storleken på huvudsäkringen är avgörande för avgiftens storlek, eller val mellan säkringstariff och en annan typ av tariff, t.ex. effekttariff eller tidstariff.

För att elhandelsföretaget över huvudtaget ska kunna ingå ett elhandelsavtal med en elanvändare krävs det att det finns ett elnätsavtal mellan elanvändaren och elnätsföretaget, se 8 kap 4 d §. För elhandelsföretagen som agerar på den konkurrensutsatta marknaden och vill ha en ny kund blir det därför viktigt att skyndsamt se till att en kund som flyttar in i en ny bostad får ett elnätsavtal så att även ett elhandelsavtal kan bli upprättat. Bestämmelsen blir då ett incitament för att elhandlarna skyndsamt ser till att elanvändarna har elnätsavtal så att de för egen del har möjlighet att ingå elhandelsavtal.

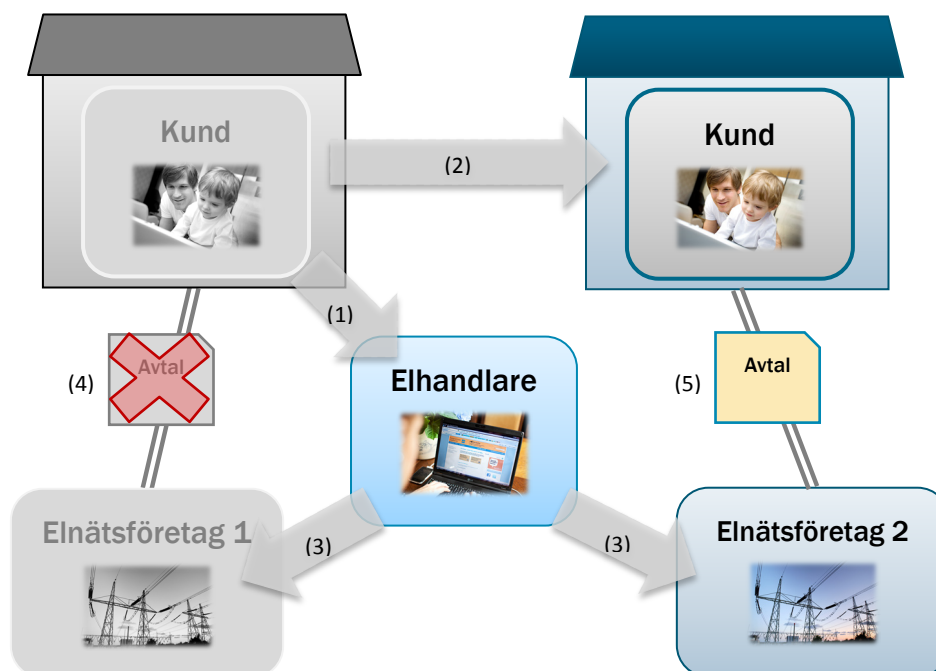
Ei föreslår att bemyndigandet även ska omfatta det första styckets tredje mening som handlar om innehållet i den anmälan som elhandlaren ska göra vid påbörjande av leverans. Ei anser att det är viktigt att upprätta en standard genom förskrift för hur meddelandet ska utformas.

5.4.3 Den nya flyttprocessen

Nedan sammanfattas den föreslagna flyttprocessen. Enligt Ei:s förslag ska en kund som ska flytta kontakta sin nuvarande elhandlare eller en ny elhandlare. Om kunden är en befintlig kund på elmarknaden genereras både en utflyttningsprocess och en inflyttningsprocess. Är kunden däremot en ny kund på elmarknaden genereras endast en inflyttningsprocess.

Förslagen till en ny flyttprocess innebär att det införs krav på att elhandlaren ska lämna meddelande till nätägaren då leveransskyldighet upphör samt att elhandlaren ska lämna meddelande vid påbörjande av leverans. Figur 3 sammanfattar processerna för inflyttning och utflyttning.

Figur 3. Flyttprocessen

1. Kunden kontakter sin nuvarande eller ny elhandlare
2. Kunden berättar varifrån och vart denne ska flytta
3. Elhandlaren kontakter den nuvarande och den nya nätägaren
4. Nuvarande nätägaren tar emot meddelandet och vidtar nödvändiga åtgärder för uppsägning av nätavtalet
5. Den nya nätägaren upprättar ett nytt nätavtal som sänds till kunden på den nya adressen eller om elleverantören begär detta, skickas avtalet till elhandelsföretaget som meddelar kunden.

6 Hantering av kreditrisker vid samfakturering

I kapitel 5 föreslår Ei att en elhandlarcentrisk modell som uppfyller de krav som NordREG rekommendera ska införas. I en sådan modell ska elhandlaren fakturera kunden gemensamt för elhandel och elnät. Vid införandet av denna modell förändras de risker marknadsaktörerna möter. I den modell som Ei föreslår ändras riskerna för elhandlarna genom att de får en skyldighet att erlægga de avgifter som de uppbär för nätkoncessionshavarnas räkning även om kunderna inte betalar dessa avgifter till elhandlaren. Nätägarnas risker ändras främst genom att de inte längre kommer att fakturera sina kunder och blir beroende av att elhandlarna erlägger de avgifter som de uppbär för överföringen av el. Å andra sidan kommer nätägarna att vara garanterade att elhandlaren ska erlægga nätkoncessionshavarens avgifter för överföring av el oavsett om kunden betalar dessa eller inte. Det är därför viktigt att hitta en balans mellan åtgärder som dels minimerar riskerna för aktörerna utan att åtgärderna blir kostnadsdrivande och därmed innebär att kostnader ökar för kunderna. I kapitel 6.1 och 6.2 ger Ei förslag till hur de ändrade kreditriskerna ska hanteras dels för elhandlarna och dels för elnätsföretagen.

6.1 Hantering av kreditrisker för elhandlaren

Förslag: En nätkoncessionshavare ska lämna faktureringsunderlag till elhandlaren månadsvis, senast den femte dagen i varje månad. Underlaget ska vara baserat på kundens faktiska förbrukning. Elhandlaren ska erlægga de avgifter som faktureras för nätägarens räkning månadsvis, senast den 45:e dagen efter det att nätägaren lämnat faktureringsunderlag till elhandlaren, om inte parterna kommit överens om något annat.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om vilka uppgifter som ska ingå i faktureringsunderlaget.

Elhandelsföretaget bär redan idag en kreditrisk om slutkunden inte betalar eller endast betalar en del av elhandelsfakturan. Jämfört med denna situation innebär kravet på samfakturering att kreditrisken ökar för elhandelsföretagen då de utestående kundfordringarna kommer att öka eftersom fakturan kommer att omfatta avgifter för både överföring och leverans av el. Till detta kommer att elhandelsföretagen kommer att vara tvingade att erlægga de avgifter som de fakturerar för nätkoncessionshavarens räkning oavsett om de fått betalt för denna del av kunden eller inte.

Liksom idag kommer elhandlarna att behöva ta hänsyn till kreditriskerna då de tecknar avtal med en kund. Detta sker främst genom det pris som erbjuds men det finns till exempel även möjligheter att kräva deposition eller förskottsbetalning från kunder där det finns skälig anledning att anta att kunden inte kommer att fullgöra sina betalningsförpliktelser.

Dagens regelverk ger både elhandlare och elnätsföretag möjlighet att avbryta överföringen av el till näringsidkare och konsument. Konsumenten har dock tillförsäkrats ett särskilt skydd i ellagen.²¹ Överföring av el får avbrytas, om konsumenten försummar sina skyldigheter och försummelsen utgör ett väsentligt avtalsbrott. Innan överföringen avbryts ska konsumenten uppmanas att inom viss skälig tid vidta rättelse och underrättas om att överföringen annars kan avbrytas. Om avtalsbrottet består i att konsumenten försummat att betala för överföring eller leverans av el gäller att konsumenten sedan tiden för rättelse gått ut ska uppmanas att betala inom tre veckor från det att han har delgetts uppmaningen och en underrättelse om att överföringen annars kan avbrytas.²² I en modell där elhandlaren fakturerar kunden både för kostnaden för överföring och leverans av el ska elnätsföretaget inte längre ha ansvaret över fordran till kunden utan det är endast elhandlaren som ska få kräva betalning av kunderna. Det innebär att elnätsföretaget kommer att förlora sina möjligheter att avbryta överföringen av el till kunden vid utebliven betalning. Elhandelsföretaget kommer i förslaget att vara den enda aktören som får rätt att under vissa omständigheter avbryta överföringen av el till kund. De måste då kontakta elnätsföretaget som har tillgång till det tekniska systemet för ett avbrytande av överföringen och är den aktör som rent fysiskt stänger av överföringen av el till uttagspunkten.

Ei bedömer att det redan befintliga regelverket i ellagen är fullt tillräckligt för att skydda elhandelsföretaget mot de nya kreditrisker som uppstår när de ska fakturera både elhandeln och överföringen av el. Någon ändring i denna del föreslås därför inte.

En annan risk som elhandelsföretaget får, vid ett införande av en elhandlarcentrisk modell med gemensam fakturering, är att företaget kan komma att behöva ligga ute med ett stort kapital under lång tid innan det får betalt av kunderna. Detta ställer ytterligare krav på finansiering av rörelsekapital för elhandlarna och kan därmed även medföra att inträdesbarriären blir högre för nya elhandlare som vill etablera sig på marknaden, vilket i sin tur kan leda till att konkurrensen på marknaden riskerar att minska på sikt. Det är därför viktigt att faktureringsperioden mellan aktörerna och kunderna regleras så att inte elhandlare behöver ligga ute med ett onödigt stort kapital. Att säkerställa att elhandelsföretagen får en tillräcklig lång tidsfrist som möjliggör att de kan fakturera kunderna och få in betalningarna innan de ska överföra kundernas betalning för överföring av el till elnätsföretaget är ett sätt att minska elhandelsföretagens risk. Ei bedömer mot denna bakgrund att det finns ett behov av att införa nya regler om faktureringsunderlag och tidperioden för fakturering och betalningen mellan aktörerna.

Ei föreslår att nätkoncessionshavaren ska lämna faktureringsunderlag till elleverantören månadsvis, senast den femte dagen i varje månad och att detta underlag ska vara baserat på kundens faktiska förbrukning. Att detta underlag skickas till elhandlaren är av största vikt eftersom de utan detta underlag inte kan sammanställa kundernas fakturor. Att elnätskoncessionshavare medvetet skulle låta bli att översända underlag för fakturan bedöms i och för sig vara närmast

²¹ 11 kap. 3-6§§ ellagen (1997:857).

²² Ett meddelande om den uteblivna betalningen ska samtidigt lämnas till socialnämnden i den kommun där konsumenten får el överförd.

osannolikt eftersom de inte själva får betalt för överföringen av el om underlaget saknas. Men i och med att en sådan bestämmelse införs fastslås dels faktureringsstiderna mellan aktörerna och i och med att bestämmelsen är tvingande, om inte parterna avtalar annat, får nätmyndigheten tillsyn över att nätkoncessionshavaren följer denna bestämmelse.

Ei föreslår vidare att tidpunkten för när elhandlarna ska erlägga de avgifter för överföring av el som de uppbär för nätkoncessionshavarnas räkning fastställs i ellagen. Konsultföretaget Gaia har i sin studie²³ rekommenderat att ge elhandlaren 24-29 dagar för att betala elnätsföretagens fordringar. Det är baserat på att det behövs sex till nio dagar för att få data från elnätsföretaget för att producera underlaget till faktura efter slutet på varje månad. Därefter behöver elhandlaren två till tre dagar för att producera och skicka ut den gemensamma fakturan. Kunden får sedan 14 dagar på sig att betala fakturan till elhandlaren. Från förfalldatum tillkommer en marginal på två till tre dagar för att hantera felaktigheter under processen eller kunder som betalar försent. Enligt studien kommer elhandlarna att gynnas av detta faktureringsystem eftersom kunderna betalar fordran från nätföretaget, skatter och andra betalningar till elhandlaren innan elhandlaren måste vidarebefordra betalningen till nätföretaget och Skatteverket. Detta kommer innebära att ränteintäkter uppstår som i viss mån kan kompensera för eventuella kreditförluster om kunden inte betalar sin fordran och också reducera andra finansiella kostnader för elhandlaren.

Ei anser mot denna bakgrund att en betalningsfrist på totalt 45 dagar, om inte annat avtalats, innan elhandlaren måste erlägga de avgifter som de uppbär för nätkoncessionshavarens räkning, är väl avvägd. Den femte dagen i början av varje månad föreslås att elhandlaren ska få nödvändig data, faktureringsunderlag, från elnätsföretaget för att kunna producera en faktura. Det behövs sedan två till tre dagar för att producera och skicka ut fakturan till kunden. Enligt de allmänna avtalsvillkoren²⁴ får kunden 20 dagar på sig att betala fakturan till elhandlaren, vilket är sex dagar längre än Gaia föreslår. Eftersom elhandlaren är skyldig att betala fordran från nätföretaget utan att ta hänsyn till om kunden har betalat elhandlaren eller inte behövs det en längre tid (17 dagar) för att hantera felaktigheter eller för sent betalande kunder. På så sätt tas höjd för delar av kreditförlusten som elhandlaren riskerar om kunden inte betalar hela fordran. Ei bedömer vidare att det kan finnas behov av att närmare precisera vilka uppgifter som ska ingå i det underlag som nätägaren ska lämna till elhandlaren. Denna precisering sker lämpligast i föreskrifter. Ei förslår därför att regeringen eller efter regeringens bemyndigande nätmyndigheten ska få utfärda närmare föreskrifter om vilka uppgifter som ska ingå i det fakturaunderlag som nätkoncessionshavaren ska lämna till elleverantören.

²³ Gaia Consulting Oy, 2013, Payment requirements with combined billing, s. 14.

²⁴ Allmänna avtalsvillkor för försäljning av el till konsument

6.2 Hantering av kreditrisker för elnätsföretagen

Förslag: En elleverantörs rätt att leverera el upphör om elleverantören inte erlägger de avgifter som faktureras för nätkoncessionshavarens räkning till nätkoncessionshavaren.

Innan rätten att leverera el upphör ska elleverantören uppmanas att vidta rättelse inom sju dagar och underrättas om att leveransen av el annars kan avbrytas.

Sker inte rättelse ska nätkoncessionshavaren meddela elanvändaren så att denne ges tillfälle att senast inom sju dagar välja en ny elleverantör.

Nätkoncessionshavaren ska samtidigt meddela nätmyndigheten om att elleverantörens rätt att leverera el upphör.

Elleverantörens leveransskyldighet enligt 8 kap. 5 § första stycket ellagen upphör om en elleverantörs rätt att leverera el upphör.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om meddelanden till elanvändaren och nätmyndigheten.

Vid obligatorisk samfakturering förändras elnätsföretagets riskbild. Motpartsrisken för nätägaren var tidigare relaterad till elkunden, men blir med den nya modellen istället relaterad till elhandlaren.

Konsultföretaget Gaia bedömer i en rapport till NordREG att nuvarande elhandlare inte skulle bedömas utgöra någon större risk för elnätsägarna.²⁵

Det finns redan idag regelverk som kontrollerar aktörerna på marknaden och som, på olika nivåer, motverkar och försvårar ett oseriöst agerande. Elhandelsföretagen har skyldigheter både genom balansansvaret, till elhandelsmarknaden på Nord Pool Spot och genom Europaparlamentet och Rådets förordning om integritet och öppenhet på grossistmarknaderna för el (Remit)²⁶.

Ett elhandelsföretag får bara leverera el i uttagpunkter där det finns en balansansvarig och det ges inget undantag från leveransskyldigheten om balansansvarig saknas. När det gäller balansansvaret måste en elhandlare antingen anlita någon som åtar sig detta eller själv agera som balansansvarig. För att godkännas som balansansvarig kräver Svenska kraftnät att företaget kan påvisa ekonomisk stabilitet och att ekonomisk säkerhet ställs i relation till balansansvarets risknivå och omfattning. Dessutom måste elhandlaren även godkännas som Ediel-aktör. Ett balansansvarigt företag ska enligt balansansvarsavtalet ställa dels grundsäkerhet, dels tilläggsäkerhet utifrån den kreditrisk som kan uppstå till följd av företagets löpande aktiviteter enligt ingånget avtal. Svenska kraftnäts marknadsavdelning gör en bedömning av riskexponeringen gentemot företaget för att fastställa säkerhetens storlek. Kraven på grundsäkerhet och tilläggsäkerhet är satta för att säkerheten ska täcka storleken på den skuld som kan uppstå.²⁷ Som grundsäkerhet för grundbelopp och tilläggsbelopp godkänner Svenska kraftnät bankgaranti och pant av penningbelopp i av Svenska kraftnät godkänd bank som säkerheter. I det fall en elhandlare anlitar redan godkänd balansansvarig finns

²⁵ Gaya Consulting Oy, 2013, Payment requirements with combined billing.

²⁶ 1227/2011

²⁷ Balansföretag ska i normala fall alltid ställa grundsäkerhet med ett fast belopp om 500 000 kr eller det högre belopp som Svenska kraftnät fastställer. Svenska kraftnät fastställer kravet på grundsäkerhet utifrån en egen bedömning av det balansansvariga företagets kreditvärdighet och möjliga variationer i kreditexponering gentemot Svenska kraftnät.

ingen reglerad (offentlig) säkerhet kopplad till elhandelsföretaget verksamhet. Det är dock troligt att det i samtliga avtal mellan den balansansvariga och elhandlaren ställs krav på säkerhet. Vilken/vilka säkerheter som ställs beror på situationen och den bedömda motpartrisen.

Om ett balansansvarigt elhandelsföretag hamnar på obestånd, säger Svenska kraftnät upp avtalet om balansansvar. Svenska kraftnät informerar berörda elnätsföretag om förändringen.

Handeln på Nord Pool Spot styrs och regleras genom en detaljerad regelbok. Regelboken är en uppsättning av privaträttsliga avtal som gäller för alla parter inblandade i handel och därmed sammanhängande verksamhet. I regelboken ställs bland annat krav på villkor för och allmänna bestämmelser om handel, uppträdande på marknaden, marknadsövervakning, oenighet och skulder.

Nord Pool Spot har, efter att en elhandlare vid en eller upprepade gånger avvikit från bestämmelserna i regelverken, möjlighet till sanktioner och i slutändan även befogenhet att återkalla godkännandet av elhandlaren.

Konsekvensen för elhandelsföretaget blir, enligt Nord Pools regelverk, också uteslutning från handel med el på elspotmarknaden om det saknas balansansvarig. Beskriven situation uppstår ofta med mycket kort varsel men kan dock undvikas genom att elhandelsföretaget omedelbart tecknar ett avtal med en annan balansansvarig.

Remit är en EU-förordning som trädde i kraft 28 december 2011. Förordningen utgör ett ramverk för övervakning av energimarknaderna i Europa. I Sverige är det Ei som övervakar för att EU-förordningen följs. Enligt förordningen ska alla marknadsaktörer som utför transaktioner på grossistenergimarknaderna registrera sig innan de kan göra transaktioner. Registreringen kommer att innehålla viss grundläggande information om marknadsaktören och ska hållas aktuella. För aktörer verksamma i Sverige ska registreringen ske hos Ei. Registreringen påbörjas i slutet av 2013.

Ei bedömer att de krav som ställs på elhandelsföretagen idag och det regelverk som träder ikraft genom Remit ger anledning att anta att ett oseriöst elhandelsföretag skulle ha svårt att agera en längre tid på den svenska elmarknaden. Med ett regelverk som innebär att elhandlaren får överta nätföretagets kundfordran och därmed rätt att fakturera även för elnätsöverföring krävs att nätägarens fordran gentemot elhandlaren inte utsätts för en orimligt hög risk.²⁸

Ei föreslår därför att en elleverantörs rätt att leverera el ska upphöra om elleverantören inte erlägger de avgifter som faktureras för nätkoncessionshavarens räkning till nätkoncessionshavaren. Så länge elleverantören betalar nätkoncessionshavarens nättariff i enlighet med det regelverk som föreslås föreligger inte några problem. I de fall elleverantören inte betalar blir spårbarheten till den ursprungliga fordran avseende nättariffen till en viss kund i en viss uttagpunkt viktig. Grunden för fordran ska vara spårbar. Att elleverantörens rätt

²⁸ Se bilaga 2 för alternativa modeller för kreditriskhantering

att leverera el upphör är en ingripande åtgärd som bara i undantagsfall får användas gentemot elhandlaren. Därför är det viktigt att nätföretaget kan hänvisa till konkreta fakta som är hänförliga till en viss uttagspunkt så att bedömningen av rätten till elleverans och möjligheten att avbryta eller inte avbryta elleveransen är spårbar till en viss uttagspunkt. Att avbryta en elleverans i en uttagspunkt där elleverantören har skött betalningen gentemot nätföretaget får inte ske. Att straffa ett visst elhandelsföretag som i någon del försummat att betala elnätsavgifter till nätföretaget genom att avbryta elleveransen i flera uttagspunkter samtidigt där det just i dessa uttagspunkter inte finns någon konstaterad försummelse att betala ska alltså inte vara möjlig. Det är därför viktigt att framhålla att avsikten med detta förslag är ett införa ett yttersta skydd för nätföretagen i de fall elleverantör inte betalar.

Innan rätten att leverera el upphör ska elhandlaren få möjlighet att vidta rättelse. Nätkoncessionshavaren ska uppmana elhandlaren att vidta rättelse inom sju dagar och samtidigt underrätta elhandlaren att leveransen av el kan avbrytas om rättelse inte sker inom angiven tid. Sker rättelse inom angiven tid upphör inte rätten att leverera el och leveransen av el får inte avbrytas. Sker inte rättelse ska nätföretaget också meddela detta till kunden så att kunden ges tillfälle att välja en ny elhandlare inom sju dagar. Om kunden väljer en ny elhandlare inom den angivna tiden sker ett elleverantörsbyte vilket tar maximalt två veckor. Detta innebär att processen i sin helhet maximalt tar fyra veckor efter det att elhandlaren fått möjlighet till rättelse till dess att elhandlaren eventuellt förlorar sin rätt att leverera el till sin kund. Om elanvändaren inte väljer en ny elhandlare måste nätägaren anvisa en ny elhandlare, se avsnitt 6.4.

I syfte att säkerställa att nätmyndigheten ska kunna övervaka elmarknadens funktion och underlätta myndighetens tillsyn över bestämmelsens tillämpning ska nätägaren även meddela nätmyndigheten om att elleverantörens rätt att leverera el upphör. Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten föreslås få meddela närmare föreskrifter om det närmare innehållet i meddelandena till elanvändaren och nätmyndigheten om att elleverantörens rätt att leverera el upphör och elanvändarens möjlighet att välja en ny elleverantör.

För att det inte ska råda några oklarheter om att elleverantörens leveransskyldighet i 8 kap 5 § första stycket upphör att gälla när rätten att leverera el upphör bör en bestämmelse om detta införas i ellagen.

6.3 Säkerhet

Förslag: Om ett nätföretag har anledning att befara att elhandlaren inte kommer att fullgöra sina förpliktelser att erlægga de avgifter för överföring av el som uppbärs för nätkoncessionshavarens räkning till nätkoncessionshavaren har nätkoncessionshavaren rätt att begära godtagbar säkerhet.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om vad som avses med samt under vilka omständigheter godtagbar säkerhet får krävas av elhandlaren.

För att minska kreditrisken bör nätkoncessionshavaren i vissa fall kunna kräva att en elhandlare lämnar en godtagbar säkerhet. Detta gäller om nätkoncessionshavaren har anledning att befara att elhandlaren inte kommer att fullgöra sina förpliktelser enligt Ei:s förslag, dvs. att elhandlaren ska överföra avgifterna för överföring av el som fakturerats för nätägarens räkning till nätkoncessionshavaren.

I de fall en elhandlare, som tidigare misskött sina skyldigheter att överföra avgifter för överföring av el som fakturerats för nätkoncessionshavarens räkning till nätkoncessionshavaren och vars rätt att leverera el därför upphört, åter vill leverera el, bör det vara rimligt att elhandlaren ska ställa en säkerhet till nätkoncessionshavaren. Ei föreslår därför att det införs en möjlighet för elnätsföretagen att kräva en finansiell säkerhet av elhandelsföretaget. För att en sådan säkerhet ska kunna krävas måste föreligga något objektivt konstaterat förhållande som ger grund för att anta att förlustrisken är större än normalt och därför ge anledning för elnätskoncessionshavaren att gardera sig mot detta. Om elhandlaren rätt att leverera el upphört i enlighet med förslaget i avsnitt 6.2 så kan detta vara anledning att kräva att elhandlaren ställer en säkerhet.

Ei föreslår vidare att ett bemyndigande bör införas där regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om vad som avses med godtagbar säkerhet samt under vilka omständigheter detta kan krävas av elhandlaren.

6.4 Anvisning av elleverantör om elhandlaren rätt att leverera el upphör

Förslag: Nätkoncessionshavaren ska anvisa en elleverantör i de fall då kunden inte gör ett eget val av elleverantör efter det att den befintlige elhandlaren rätt att leverera el upphör.

Om en kunds elhandlare inte har betalat nätägaren i enlighet med Ei:s förslag ovan riskerar kunden att förlora sin elhandlare om rätten att leverera el upphör. Nätägaren ska som ovan föreslagits i ett sådant fall informera kunden om möjligheten att välja en ny elhandlare och kunden ska inom sju dagar göra ett nytt val av elleverantör. Processen tar då normalt tre veckor, vilket innebär en vecka för att välja elhandlare och två veckor för att utföra bytesprocessen.

I de fall kunden inte gör ett eget val är det måste det säkerställas att kunden även i fortsatt har el tillgång till el. Ei föreslår därför att nätägaren i dessa fall ska ha en skyldighet att anvisa en elhandlare till kunden och också informera kunden om detta i enlighet med de nuvarande bestämmelserna om anvisad elleverantör i 8 kap 8 §.

7 Informationsutbyte

Mot bakgrund av den ökade kommunikationen mellan nätägare och elhandlare har NordREG gjort bedömningen att informationsutbyte och tillgång till information är central för etableringen av en nordisk slutkundsmarknad. NordREG rekommenderade därför i januari 2012 sina medlemmar att undersöka vilken typ av informationsutbytesmodell som bör implementeras nationellt för att underlätta etableringen av en nordisk slutkundsmarknad.²⁹ I Danmark och Norge har frågan om informationshanteringsmodell kopplats tätt till utvecklingen av en nordisk slutkundsmarknad. I Finland har stamnätsoperatören nyligen fått ansvar för informationsutbyte på elmarknaden och förväntas påbörja en analys av informationshanteringsmodell.

7.1 En elmarknad i utveckling

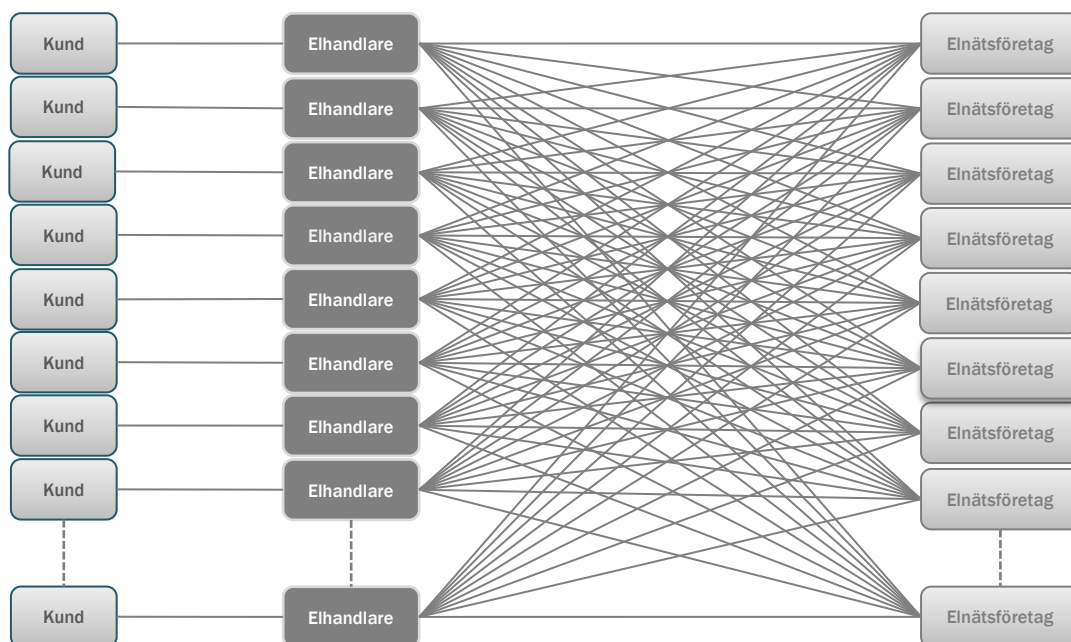
Det är av största vikt för elmarknadens funktion att informationsflödet mellan aktörer på marknaden fungerar effektivt. De aktörer som agerar på den konkurrensutsatta delen av marknaden, såsom elhandlare och energitjänsteföretag, är beroende av att få tillgång till relevant information rörande sina kunders förbrukning. Det kan till exempel röra sig om information om historisk förbrukning för att kunna råda kunden till rätt elavtal eller erbjuda andra energitjänster som kan hjälpa kunden att använda energi smartare. Tillgången till korrekta mätvärden är också av vikt för att kunna fakturera sina kunder.

I den nuvarande svenska modellen för elnätskommunikation är det elnätägarna som samlar in och distribuerar mätdata till övriga aktörer på marknaden. Elnätsägarna mäter och rapporterar överförd elenergi till elleverantörer, balansansvariga, Affärsverket svenska kraftnät och elkunderna. Dagens system bygger således på bilaterala kontakter mellan nätägare och övriga aktörer. Det betyder att en elhandlare som vill etablera sig på den svenska elmarknaden behöver kommunicera med sina kunders nätägare. Om kunden inför ett byte av elhandlare inte har tillgång till aktuell information om sitt abonnemang så behöver elhandlaren vända sig till nätägaren, med elkundens tillåtelse, för att inhämta nödvändig information. Exempel på sådan information kan vara anläggningsid. Elhandlaren behöver regelbundet få tillgång till mätdata för kundens förbrukning för att kunna fakturera kunden baserat på ett korrekt underlag. Elhandlarens behov av denna information varierar beroende på vilken typ av elavtal som kunden valt. Det kan handla om timvärden eller månadsvärden.

Det finns drygt 170 nätägare i Sverige, vilket på grund av den bilaterala modellen kan innebära 170 kontaktpunkter för en elhandlare som har kunder i samtliga elnätsföretags områden. Figur 4 illustrerar schematiskt nuvarande informationshanteringsmodell.

²⁹ NordREG, Report 1/2012, High level suggestions for common Nordic processes for information exchange- obstacles and possibilities

Figur 4: Kommunikation i nuvarande informationshanteringsmodell

Idag regleras mätvärdeshanteringen genom lag, förordning och föreskrift. I mätföreskriften ställs krav på när vilken aktör ska skicka vilket meddelande rörande byten, flyttar etc. Där ställs också krav rörande visst meddelandeformat (Ediel).³⁰ Däremot regleras inte innehållet i samtliga meddelanden. Regelverk har sedan vidareutvecklats genom branschpraxis. Branschen arbetar med standarder för meddelandeflödet genom den s.k. Elmarknadshandboken³¹.

7.1.1 Nordisk slutkundsmarknad

En gemensam nordisk slutkundsmarknad kommer att innebära kontakter mellan fler aktörer jämfört med dagens nationella marknader. Elhandlaren har valet att etablera sig inom ett område på affärsmässiga grunder medan nätägaren måste kommunicera med den elhandlare som väljer att etablera sig inom nätområdet. Bilaterala kontakter med individuella kommunikationssystem får anses driva kostnader för företagen och därigenom också kunderna. Vidare riskerar detta leda till att det skapas onödiga inträdesbarriärer på marknaden.

Det finns ungefär 300 nätägare i Norden. Danmark har valt att ha en kontaktpunkt för aktörerna, en hubb. Norge har utrett frågan och har kommit fram till att en hubb är ett starkt alternativ till lösning även för den norska elmarknaden. Givet dagens marknadsstruktur innebär det att en elhandlare som vill etablera sig på den nordiska marknaden kan komma att behöva kommunicera med två hubbar och drygt 200 nätägare.

³⁰ EIFS 2011:13, Energimarknadsinspektionens föreskrifter och allmänna råd om mätning, beräkning och rapportering av överförd el

³¹ www.elmarknadsutveckling.se

Idag är cirka 175 elhandlare verksamma i de nordiska länderna.³² I det fall en nationell hubb inte finns kommer nätägaren behöva kommunicera med de elhandlare som etablerar verksamhet och har kunder inom nätägarens område. Även om det inte är sannolikt att alla elhandlare verkar i samtliga nätägares nätområden får kostnaden för att nätägaren ska kunna kommunicera med ett stort antal olika elhandlare ändå anses vara höga.

Kunderna på marknaden ska känna sig trygga att agera även på en nordisk marknad. En effektiv och robust informationshantering är av största vikt för förtroendet för elmarknaden. Elkunder förväntar sig en god kundservice från sin elhandlare. Att kunna erbjuda en god kundservice är också ett sätt för elhandlaren att behålla och förvärva nya kunder. En god kundservice kräver snabb och korrekt information.

NordREG anser att ett väl fungerande informationsutbyte mellan aktörerna på elmarknaden är centralt för en väl fungerande nordisk slutkundsmarknad. Därför är en av NordREGs rekommendationer att alla medlemmar ska undersöka hur väl den nationella informationshanteringsmodellen fungerar på en nordisk slutkundsmarknad. Danmark har beslutat sig för att ha en tjänstehubb som den nationella stamnätsoperatören driver.³³ Norge har gjort omfattande utredningar och kommit fram till att en tjänstehubb är en effektiv lösning. Vidare har den norska regeringen bett den norska tillsynsmyndigheten, NVE, att utreda om det finns möjlighet för att dra nytta av den danska hubben eller annat nordiskt alternativ även för den norska elmarknaden.³⁴ I Finland har riksdagen, tidig vår 2013, beslutat rörande en proposition om ändring i den befintliga ellagen som uttalar att det är den finska stamnätsoperatören som ansvarar för frågan om informationsutbyte på elmarknaden.³⁵ Därmed är Sverige är den enda medlemmen i NordREG som ännu inte tagit ställning i frågan.

7.1.2 Timmätning

Svenska elkunder har sedan den 1 oktober 2012 möjlighet att få sin elförbrukning avläst varje timme utan merkostnad i de fall kunden väljer ett elhandelsavtal som förutsätter timmätning. Den möjligheten kommer sannolikt att succesivt generera allt större volymer av mätvärden som i sin tur kommer att påverka mätvärdeshantering genom att ökade volymer av mätvärden ska rapporteras från nätägarna till elhandlarna.

7.1.3 Energitjänster ökar behovet av tillgänglighet till mätvärden

Energitjänstemarknaden är idag en ny marknad men kommer troligen att växa som en följd av implementeringen av de krav som ställs för att nå EU:s så kallade 20/20/20-mål och 2050-mål. Utvecklingen i Europa har inte gått tillräckligt fort för att nå den effektivisering av energianvändningen som behövs för att nå delmålet till 2020. Genom energieffektiviseringsdirektivet har medlemsstaterna fått utökade

³² Drygt 100 i Sverige, 20 i Danmark, 25 i Norge och 30 i Finland, se NordREG, Nordic Market Report 3/2012

³³ Det Energipolitiske Udvalg 2008-09, L 3 Bilag 25 Offentligt

³⁴ Det kongelige olie- og energidepartement, ref nr 10/1010- daterat den 18 februari 2013 "Utsatt tid för utrullning av AMS"

³⁵ Ändring av den finska ellagen; Energy Market Act, 49§ Utvecklande av det informationsutbyte som krävs för elhandeln och balansavräkningen

möjligheter att använda sig av olika typer av energitjänster som kan leda till efterfrågefleksibilitet. Utvecklingen kan innebära att energitjänsteföretag kommer att bli en ny aktör som kunden kan vända sig till för att kunna hantera sin energiförbrukning på ett så effektivt sätt som möjligt. Kärnan i energitjänster är att utifrån kundens befintliga förbrukning utforma tjänster som hjälper kunden med dennes energianvändning på olika sätt. Mätdata används således inte direkt för debitering utan som indata för analyser och tjänster av olika slag. Inte desto mindre kräver energitjänster tillgång till korrekta mätvärden i rätt tid, vilket innebär att krav på tillgången till mätvärden ökar när energitjänstemarknaden tar fart.

7.2 Utredning om informationshanteringsmodell

Förslag: Svenska kraftnät bör ges i uppdrag att utreda hur en central informationshanteringsmodell kan utformas. Utredning bör ta hänsyn till de initiativ som pågår i övriga nordiska länder och genomföras i samråd med Ei.

Dagens informationshanteringssystem med bilaterala kontakter fungerar under de förutsättningar som råder nu. När nya förutsättningar kommer, såsom en nordisk slutkundsmarknad och en utvecklad energitjänstemarknad, ställs nya krav och det finns då en risk att nuvarande modell inte kan möta dessa krav på ett tillfredställande sätt. Därmed finns det ett behov av att se över hur informationshanteringen på elmarknaden ska fungera.

Ei bedömer att det finns stora fördelar med ett system med få gränssnitt i en framtida informationshanteringsmodell. Det är viktigt att de konkurrensutsatta aktörerna lätt och mot rimlig kostnad får tillgång till grundläggande data för att kunna agera på ett effektivt sätt. Få gränssnitt är också bra för nätägaren, som är skyldig att tillhandhålla data. Vidare anser Ei att ett viktigt krav är att alla mätvärden som genereras av kunden ska vara under kundens kontroll. Med detta avses att kunden ska informeras om datahanteringen och när medgivande krävs ska kunden informeras om verkningarna av detta medgivande. Informationen ska endast kunna lämnas ut till olika aktörer om kunden uttryckligen godkänner att så sker. Viss begränsad spridning av grundläggande data som elhandlare och andra aktörer behöver för sin fakturering eller lagstadgad skyldighet för nät drift bör dock undantas från detta. Slutkonsumenter ska hållas informerade om vilka sorts data som finns, hur de används, samt vilka aktörer som kan få tillgång till informationen.

Det är viktigt att inte skapa nya inträdesbarriärer för de konkurrensutsatta aktörerna. Konkurrensen på elmarknaden får inte snedvridas av den modell för informationsutbyte som väljs. Aktörer inom samma koncern som dataägarna (nätbolagen) får inte favoriseras på bekostnad av andra aktörer. På samma sätt får inte aktörer som väljer att endast agera i Sverige favoriseras på bekostnad av utländska aktörer som vill verka i Sverige eller aktörer som vill verka i både Sverige och andra länder.

Modellen för informationsutbyte ska leda till kostnadseffektiva processer och system för distribution, kontroll och lagring av mätvärden och strukturinformation

av god kvalitet. Hänsyn ska tas till samtliga aktörers kostnader. Modellen för informationsutbyte bör även vara flexibel. Modellen ska inte hindra aktörer från att utveckla nya tjänster på elmarknaden. I takt med att elmarknaden utvecklas bör modellen lätt kunna anpassas till nya förhållanden. Modellen bör också vara skalbar och standardiserad.

Valet av framtida informationshanteringsmodell är avgörande för hur och i vilken takt regelverket om en elhandlarcentrisk modell ska kunna implementeras. Ett effektivt informationsutbyte är viktigt i en elhandlarcentrisk modell eftersom elhandlarna och nätägarna är beroende av att snabbt kunna kommunicera med varandra. Ei bedömer att den nuvarande bilaterala informationshanteringsmodellen inte fullt ut kommer att kunna möta de krav som kommer att ställas på den framtida elmarknaden. Mot bakgrund av det och med stöd av de analyser som gjorts i Danmark och Norge anser Ei att det finns skäl som talar för att informationshanteringen bör centraliseras. Ei bedömer dock att detta behöver utredas vidare. Ei föreslår därför att Svenska kraftnät bör ges i uppdrag att utreda hur en central informationshanteringsmodell kan utformas. En sådan utredning bör ta hänsyn till de initiativ som pågår i övriga nordiska länder och genomföras i samråd med Ei.

8 Konsekvensanalys

Utgångspunkten för Ei:s förslag är de nordiska rekommendationerna för en harmoniserad nordisk slutkundsmarknad. Konsekvensanalysen tar därmed fasta på de förslag som läggs utifrån dessa rekommendationer. NordREG har fattat beslut om rekommendationerna baserat på ett flertal olika studier där konsekvenserna analyseras. Därmed har inte Ei funnit anledning att åter analysera konsekvenserna av rekommendationerna om elhandlarcentrisk modell samt obligatorisk samfakturerings.

Ei:s förslag innebär nya bestämmelser i 8 kap. 7 a-f och 8 b §§ dels att, 8 kap. 5-6 §§ samt 13 kap 7 § första stycket 1 p. ändras som sammantaget syftar till att göra det enklare att vara elkund på den svenska elmarknaden, ge förutsättningar för ökad konkurrens samt ge förutsättningar för en gemensam nordisk slutkundsmarknad.

Nedan beskrivs konsekvenserna av Ei:s förslag.

8.1 Kunderna

Förslagen syftar till att göra det enklare för kunderna på elmarknaden. Den elhandlarcentriska modellen innebär att kunden i huvudsak endast kommer att ha kontakt med en aktör.

Vid inflyttning och utflyttning behöver kunden endast kontakta elhandlaren. Detta innebär en förenklad process för kunden jämfört med idag då denne ska kontakta både elhandlaren och elnätsföretaget. Eftersom det vid inflyttning krävs att kunden kontaktar en elhandlare för att få avtal bedömer Ei att förslaget kommer att bidra till att minska antalet kunder som får ett anvisat elhandelsavtal. Kunder som har anvisat elavtal betalar vanligtvis mer än kunder som gjort ett aktivt val. Elhandlaren får vid inflyttning kontakt med kunden och har ett incitament att erbjuda konkurrenskraftiga avtal.

Förslaget om att elhandlaren ska ansvara för fakturering för både elhandel och elnät innebär att kunden kommer att få en faktura oavsett vilken elhandlare denne väljer. I dag kan kunden vanligtvis bara få en gemensam faktura när den väljer en elhandlare som ingår i samma koncern som det nätföretag kunden har avtal med. Gemensam fakturering där både elhandels- och elnätskostnader finns med blir till hjälp för kunden till att få en bra överblick över sina elkostnader. Det blir också enklare för kunden med en kontaktpunkt för fakturafrågor istället för två.

Elhandlaren ska fakturera åt nätägaren och nätägaren får inte kräva betalning av kunden för kostnad för elnät. Detta innebär att kunden kan betala med befriande verkan till elhandlaren. Det är endast elhandlaren som kan begära fränkoppling av kunden på grund av försummelse att betala för leverans eller överföring av el.

En kund vars elhandlare inte betalar nättariffen till nätägaren kan komma att förlora denna elhandlare. Innan detta sker får kunden ett meddelande från sin

nätägare och ges möjlighet att välja en ny elhandlare. Det finns ingen garanti för att kunden inte får ett sämre elhandelsavtal än det man haft men det är sannolikt att likvärdiga, eller förmånligare, erbjudanden finns. Kunden ska aldrig riskera att inte få el. Därför föreslås en anvisad elleverantör leverera el till de kunder som inte väljer någon ny elhandlare med anledning av att de förlorat sin elhandlare i enlighet med 8 kap 7 f §. Ei bedömer att situationer som föranleder en tillämpning av bestämmelsen kommer vara relativt sällsynta. Därmed bedöms risken för kunden att förlora sin elhandlare vara liten.

8.2 Elhandelsföretagen

Elhandelsföretagens ansvar utökas i den elhandlarcentriska modellen. Elhandlaren ställning på elmarknaden stärks som den centrala kontaktpunkten för kunden.

Elhandlaren får en betydligt större roll och större ansvar för flyttprocessen än tidigare. När en kund flyttar in ska elhandlaren lämna uppgifter om kunden till nätägaren så att denne kan upprätta ett elnätavtal. Elhandlaren agerar såsom ombud för kunden. Det meddelandeansvar som tidigare låg på kunderna föreslås därmed övergå till elhandelsföretagen

Elhandelsföretagen föreslås lämna meddelande till nätföretaget då elleveransen upphör t ex vid en utflyttning. Det meddelandeansvar som tidigare låg på kunderna föreslås därmed övergå till elhandelsföretagen. Elhandlaren agerar då som ombud för kunden.

Det utökade ansvaret vid inflyttning och utflyttning kommer till viss del att medföra en ökad administration för elhandelsföretaget. Ei bedömer dock att företagen kan utarbeta standardmeddelanden för kommunikationen med nätägaren och att kostnaden för administrationen därmed kan hållas nere.

Elhandlaren får ansvaret för att fakturera kunden för kostnaderna för överföring och leverans av el. Detta innebär att det är elhandlaren som ansvarar även för att driva in fordran samt svara på frågor rörande fakturan. En elhandlare gör normalt en bedömning av kreditvärdigheten hos den kund denne sluter avtal med samt har kontroll över hela faktureringsprocessen inklusive kravhanteringen. Elhandlaren föreslås stå risken för de fall då kunden inte betalar och måste alltid betala nätägaren. Ei har bedömt att 45 dagar är tillräckligt för att kunna dels driva in fordran samt att få tillräcklig kompensation för de kostnader som samfaktureringen genererar.

Elhandlarna får en ökad administration i och med att de ska sammanställa en faktura där förutom elhandelskostnaden även kostnaden för överföring av el ska ingå. Administrationen ökar vad gäller dels kommunikation mellan elhandlaren och nätägaren samt kommunikation mellan elhandlaren och kunden. Elhandlarna måste anpassa sina faktureringsystem för att kunna ta fram en gemensam faktura för kunden. Detta gäller särskilt för elhandlare som inte redan idag tillhandahåller gemensamma fakturor. Den ökade administrationen består i att sammanställa kostnader för nättariff och elhandel samt kommunicera detta till kunden. Kundkontakterna med elföretagen består idag huvudsakligen av fakturafrågor.

Det är därför sannolikt att elhandlarna behöver utöka sin kundservice rörande fakturafrågor.

Elhandlaren åläggs att ingå avtal om samfakturering med nätägaren för att få leverera el i en uttagpunkt. Nätägaren är också skyldig att ingå avtal om samfakturering med den elhandlare som begär det. Elhandelsföretagen garanteras genom denna bestämmelse att få ingå avtal med elnätsföretagen istället för att förhandla med varje enskild nätägare om möjlighet till samfakturering. Detta innebär en förenkling för elhandlaren. Det är nätägarna som föreslås upprätta avtal om samfakturering. En trygghet för elhandelsföretagen är att avtalen som de ska ingå med elnätsföretagen är metodgodkända av nätmyndigheten. Detta bedöms leda till att avtalen blir objektiva- och icke diskriminerande.

Elhandlarens leveransskyldighet begränsas genom att rätten att leverera el kan upphöra om denne inte erlägger de avgifter som faktureras för nätkoncessionshavarens räkning till nätkoncessionshavaren. Elhandlaren riskerar att förlora sin kund i aktuell uttagpunkt om inte rättelse sker. Elhandlaren kan i vissa fall behöva presentera någon form av finansiell säkerhet till nätägaren. Det måste dock föreligga något objektivt konstaterat förhållande som ger grund för att anta att förlustrisken är större än normalt och därför ge anledning för elnätskoncessionshavaren att gardera sig mot detta.

8.3 Elnätsföretagen

Förslagen innebär sammantaget en minskad kundkontakt för elnätsägaren eftersom kundens kontakt i huvudsak styrs över till elhandlaren.

Elnätsföretaget kommer normalt inte att ha någon kundkontakt i samband med processerna när en kund flyttar in eller flyttar ut. Detta gäller däremot inte anslutningar. I samband med att en kund flyttar in kommer nätägaren att få upprätta ett elnätsavtal baserat på information från elhandlaren. I samband med att en kund flyttar ut kommer nätägaren att få förlita sig på elhandelsföretagets meddelande om utflyttning så att överföringen i den tidigare uttagpunkten, den uttagpunkten som kunden flyttar från, kan upphöra. Nätföretaget kommer fortfarande att administrera själva flyttprocessen som rör mätvärdeshantering etc. medan elhandlaren kommer att ha kontakten med kunden. Ei bedömer att standardmeddelanden kan utformas för flyttprocessen och därmed bör inte förändringen leda till ökade administrativa kostnader. Nätföretagen kostander för kundkontakter i samband med dessa processer bedöms också minska.

Elnätsföretagen är skyldiga att ingå avtal om samfakturering med de elhandlare som begär det. Nätägarna kommer att åläggas att upprätta avtal om fakturering. Detta krav kommer att innebära ökad arbetsbörda för elnätsföretagen som behöver utforma avtal. Ei bedömer dock att standardavtal kan utvecklas och därmed blir det främst en ökad arbetsbörda initialt i samband med att förslaget införs.

Nätägaren får en privilegierad position såtillvida att denne alltid är garanterad betalning av nättariff från elhandlaren. Elhandlaren ska agera som ombud för nätägaren och fakturera kunden även för överföringen av el. Därmed förlorar nätägaren möjlighet att driva in sin fordran från kunden. Förslaget innebär dock att elhandlaren alltid ska betala nätägaren månadsvis om inte annat avtalas.

Därmed förändras motparten för kreditrisken från kunden till elhandlaren. Ei bedömer att detta inte är en sämre position för nätägaren jämfört med idag.

I och med att elnätsföretagen inte längre ska fakturera kunden för kostnaden för överföring av el kommer elnätsföretagen inte att behöva ha någon administration av fakturering gällande nättariffen gentemot kunden. Nätägaren får inte längre kräva betalning direkt av kunden. Det kommer innebära minskade administration och därmed hänförliga kostnader. Även belastningen av kundtjänstfunktioner kommer att minska avsevärt då alla frågor som rör fakturering ska hanteras av elhandlaren i fortsättningen. Däremot kommer elnätsföretagen vara tvungna att bygga upp administration för att skicka den information som elhandlarna behöver för att kunna fakturera kunderna för kostnaden för överföring av el. Det finns dock nätägare som redan idag låter elhandlare samfakturera vilket torde innebära att dessa system redan finns på plats.

Elnätsföretaget ska skicka faktureringsunderlag till elhandlaren senast den femte dagen i varje påbörjad månad. Idag skickar nätägare faktureringsunderlag bestående av mätvärden den femte vardagen i varje månad. Därmed innebär den föreslagna bestämmelsen ett krav på en snabbare process. Faktureringsunderlaget ska bland annat bestå av uppgifter så att det för en specifik kund framgår vad kundens elnätstariff är samt mätvärden för uttagspunkten. Nätägaren ska få betalt av elhandlaren för överföring av el senast den 45:e dagen efter det att nätägaren lämnat faktureringsunderlaget. Nätägaren kommer att få en förändrad men inte en försämrad situation jämfört med idag vad gäller creditsäkerhet.

8.4 Energimarknadsinspektionen

Ei begär bemyndigande att få utfärda föreskrifter om meddelandet från elhandlaren till nätägaren vid utflyttning samt vid inflyttning, som närmare anger vilka uppgifter som ska framgå av fakturan till elkunden, vilka uppgifter som ska ingå i faktureringsunderlaget från elnätsföretaget till elhandelsföretaget, om underrättelse och rättelse i samband när elleverantörens rätt att leverera el upphör samt vad som avses med och under vilka omständigheter säkerhet får krävas. Ei kommer att få en ökad arbetsbörda initialt med utarbetande av myndighetsföreskrifterna samt fortsättningsvis genom ett utökat tillsynsansvar för de nya bestämmelserna.

Ei har sedan att, inom ramen för sin tillsyn på lämpligt sätt till exempel genom stickprovskontroller, övervaka att reglerna följs. Det är dock av stor vikt att Ei har tillräckliga resurser för att utöva en ändamålsenlig tillsyn. Totalt bedömer Ei att två årsarbetskrafter kommer att behöva avsättas för arbete med utformning av föreskrifter. Därefter en årsarbetskraft för tillsyn.

Förslagen som lämnas i denna rapport innebär att Ei:s tillsynsansvar utökas till att omfatta godkännande av den eller de metoder som används för att utforma avtalen om fakturering. Detta kommer att kräva resurser i samband med att metoderna för avtalen ska godkännas. Det finns idag cirka 170 elnätsföretag. Förutsatt att varje nätföretag utarbetar ett avtal som kan tillämpas för samtliga elhandlare innebär detta att Ei, med rådande marknadsförutsättningar, kommer att behöva pröva cirka 170 ärenden.

Ei bedömer att det framförallt kommer att innebära en utökad arbetsbelastning i samband med att regelverket träder i kraft. Ei bedömer därför att föreslagen reglering innebär ett utökat behov av två årsarbetskrafter under implementeringsfasen. Därefter bedöms detta rymmas inom Ei:s löpande verksamhet.

8.5 Sveriges domstolar

Den typ av ärenden som kan bli aktuella för de allmänna förvaltningsdomstolarna är överklaganden av beslut som Ei fattar efter utförd tillsyn. Bestämmelsen kan således leda till en ökad arbetsbelastning för förvaltningsdomstolarna. Ei:s initiala bedömning är att det kommer vara frågan om ett begränsat antal mål per år.

Vidare kan det bli aktuellt för de allmänna förvaltningsdomstolarna att pröva ärenden gällande metodgodkännande. Ei anser att det är svårt att i dagsläget bedöma hur många mål det kan röra sig om.

8.6 Elmarknadens funktion

Elhandlaren kommer enligt förslagen att ha den huvudsakliga kontakten med kunden och också ansvaret för fakturering. En obligatorisk samfakturering har bedömts ha positiva effekter på konkurrensen på elmarknaden. Eftersom alla aktörer omfattas kan ingen aktör dra fördel genom att erbjuda kunder samfakturering då kunden väljer en elhandlare inom koncernen.

Ei bedömer vidare att andelen kunder med anvisat avtal kommer att minska i och med att en elhandlarcentrisk modell införs på den svenska elmarknaden. Kunden kommer både vid inflyttning och vid byte att kontakta en elhandlare. Elhandlaren har incitament att erbjuda kunden ett konkurrenskraftigt avtal och därmed minskar sannolikheten att kunden får ett anvisningsavtal.

8.7 Konsekvenser i övrigt

Ei:s uppdrag är att ta fram förslag till de förändringar som krävs i svensk rätt för att skapa förutsättningar för en gemensam nordisk slutkundmarknad. Ei har i rapporten presenterat förslag som bygger på de rekommendationer NordREG så långt har enats om. Om dessa förslag skapar förutsättningar för en gemensam nordisk slutkundmarknad beror också till stor del på hur övriga nordiska länder väljer att genomföra implementeringen. NordREG genomför nu en första statusrapport som kommer att beskriva hur långt implementeringen genomförts i de nordiska länderna.

Valet av framtida informationshanteringsmodell är avgörande för hur och i vilken takt regelverket om en elhandlarcentrisk modell ska kunna implementeras. En elhandlarcentrisk modell är beroende av att aktörerna ska kunna kommunicera snabbt med varandra.

Även konsekvenserna av Ei:s förslag påverkas till stor del av valet av informationshanteringsmodell. Ei bedömer att förutsättningarna för att kunna skapa effektiva processer ökar om Sverige väljer att införa en central informationshanteringsmodell. Det kommer uppstå omställningskostnader för

övergång till gemensam fakturering. Kostnaderna hänför sig främst till anpassning av IT-system. Hur stora omställningskostnaderna blir är starkt förknippat med vilken informationshanteringsmodell som ska tillämpas och hur den utformas.

Arbete pågår för att ta fram förslag om hur energieffektiviseringsdirektivet ska implementeras i Sverige. Av direktivet framgår bland annat att tonvikt läggs på nätägarens möjlighet att effektivisera sin nät drift för att skapa smarta elnät. Ei konstaterar att det i nuläget är svårt att överblicka vilka konsekvenser en styrning mot ökad nätägaraktivitet och därtill kopplad eventuell kommunikation med elkunden kan ha för påverkan på en elhandlarcentrisk modell.

Förslagen kommer att innebära behov av revidering i befintliga föreskrifter samt nya föreskrifter. Ei anser att det är viktigt att aktörerna visar fortsatt engagemang och fortsätter att vidareutveckla de processer som omfattas av förslagen.

9 Författningskommentarer

Förslag till ändringar i ellagen (1997:857)

8 kap 5 §

En elleverantör som levererar el till en elanvändare i en viss uttagspunkt är, oavsett vad som avtalats, skyldig att fortsätta leverera el tills leveransskyldigheten upphör enligt andra stycket.

Leveransskyldigheten upphör om elanvändaren slutar att ta ut el i uttagspunkten, om någon annan elleverantör börjar leverera el till elanvändaren i uttagspunkten, om en elleverantörs rätt att leverera el upphör enligt 8 kap. 7 f § eller om överföringen av el enligt §, 11 kap. 3 eller 4 §, eller enligt avtal får avbrytas på grund av att elanvändaren har försummat sina skyldigheter gentemot elleverantören.

En elleverantör ska utan dröjsmål meddela nätkoncessionshavaren när leveransskyldigheten upphör. En anmälan om att en elanvändare slutar ta ut el i uttagspunkten ska innehålla uppgift om när leveransen av el upphör och är även en begäran av elanvändaren om att säga upp avtalet med nätkoncessionshavaren om överföring av el.

Den elleverantör som har ett tidsbestämt avtal med elanvändaren om leverans av el ska tidigast 90 dagar och senast 60 dagar före det att avtalet löper ut informera elanvändaren om

1. tidpunkten för avtalets upphörande, och
2. konsekvenserna av avtalets upphörande.

Bestämmelserna i denna paragraf gäller inte de elleverantörer som avses i 7 §.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om elleverantörernas informationsskyldighet enligt tredje och fjärde stycket.

I andra stycket införs ett förtydligande om att en elleverantörs leveransskyldighet upphör om elleverantörens rätt att leverera el upphör enligt den nya bestämmelsen i 8 kap. 7 f §.

Ett nytt tredje stycket införs med en ny bestämmelse som innebär att en elleverantör ska meddela nätkoncessionshavaren när leveransskyldigheten upphör. Ett sådant meddelande ska skickas utan dröjsmål vilket innebär att elleverantören ska skicka meddelandet så snart kännedom fås om att leveransskyldigheten upphör. Vidare anges att ett meddelande om att leveransskyldigheten upphör på grund av att en elanvändare slutar att ta ut el i uttagspunkten ska innehålla uppgifter om när leveransen upphör. Bestämmelsen är främst tillämplig, i de fall en kund som har avtal om elleverans och avtal om överföring och som ska flytta ut. Kunden ska då enbart behöva kontakta sin elhandlare och elhandlaren ska sedan kontakta nätägaren och meddela att och kunden ska flytta samt vid vilken tidpunkt flytten ska ske. För att kunden bara ska behöva kontakta sin införs en ny bestämmelse som anger att ett meddelande om att kunden ska flytta, eller av någon annan anledning inte längre ska ta ut el i uttagspunkten, ska anses utgöra en uppsägning av avtalet om överföring av el som tidigare ingåtts med nätkoncessionshavaren.

Som en följd av att ett nytt tredje stycke förs blir att det tidigare tredje stycket nu blir fjärde stycket och så vidare.

I sjätte stycket görs ett tillägg som innebär att regeringen eller efter regeringens bemyndigande nätmyndigheten även ska få utfärda föreskrifter om det nya tredje stycket rörande det meddelande som elhandlaren ska lämna till nätägaren när leveransskyldigheten upphör.

8 kap 6 §

En elleverantör, som ska börja leverera el i en uttagpunkt eller överta leveranserna till en elanvändare i dennes uttagpunkt, ska anmäla detta till berörd innehavare av nätkoncession. *En anmälan om att börja leverera el i en uttagpunkt enligt första stycket är även begäran av elanvändaren om att ingå ett avtal med nätkoncessionshavaren om överföring av el. En sådan anmälan ska innehålla de uppgifter om elanvändaren som är nödvändiga för att nätkoncessionshavaren ska kunna upprätta ett avtal om överföring av el. Anmälan enligt första stycket ska även innehålla en uppgift om vem som har åtagit sig balansansvaret i uttagpunkten. En anmälan om att börja leverera el ska göras omedelbart.*

En elleverantör får överta leveranserna till en elanvändare i dennes uttagpunkt fjorton dagar efter anmälan enligt första stycket

Bestämmelserna i första, andra och tredje styckena gäller inte de elleverantörer som avses i 7 §. En innehavare av nätkoncession som tar emot en anmälan enligt första stycket ska sända underrättelser i anledning därav enligt de närmare föreskrifter som meddelas av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten. Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela ytterligare föreskrifter om elleverantörers skyldigheter enligt första *och andra* stycket.

I första stycket görs ett tillägg, ny andra och tredje mening, i syfte att säkerställa att kunderna bara ska behöva ta kontakt med en elleverantör vid inflyttning. För att genomföra detta anges att en anmälan från en elleverantör om att börja leverera el till en uttagpunkt även ska anses vara en begäran av elleverantören om att ingå ett avtal med nätägaren om överföring el. En anmälan måste därför innehålla nödvändiga uppgifter om elanvändaren så att nätkoncessionshavaren kan upprätta ett elnätavtal.

Från det första stycket flyttas andra och tredje meningen och blir ett nytt andra stycke.

Som en följd av att ett nytt andra stycke införs blir att det tidigare tredje stycket nu blir fjärde stycket och så vidare.

I fjärde stycket utökas det befintliga bemyndigandet till att omfatta även elleverantörernas anmälan enligt den nya andra meningen som handlar om de uppgifter om elanvändaren, som elhandlaren ska lämna till nätägaren vid inflyttning m.m.

8 kap. 7 a §

En elanvändare ska faktureras avgifter för överföring av el (elnät) och kostnader för leverans av el (elhandel) i en gemensam faktura (samfakturering). Den elleverantör som levererar el i uttagspunkten ska ansvara för samfaktureringen.

Av fakturan ska det framgå vad som avser kostnad för överföring av el respektive kostnad för leverans av el.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om vilka uppgifter som ska framgå av fakturan.

Bestämmelsen är ny. Genom bestämmelsen införs ett obligatoriskt krav på samfakturering av kostnader för elnät och elhandel.

I första stycket anges att överföring och leverans av el ska faktureras gemensamt. Att en gemensam fakturering ska ske innebär även att perioden för debiteringen av elnät och elhandel ska vara densamma. Såväl näringsidkare som konsumenter omfattas av bestämmelsen om gemensam faktura. Vidare anges att det alltid är elleverantören som ska ansvara för samfaktureringen.

I andra stycket anges att det av fakturan ska framgå vad som är kostnad för elnät respektive kostnad för elhandel. Tredje stycket innehåller ett bemyndigande för regeringen eller efter regeringens bemyndigande nätmyndigheten att närmare utfärda föreskrifter om vilka uppgifter som ska framgå av fakturan.

8 kap. 7 b §

Det åligger en nätkoncessionshavare att utan dröjsmål ingå avtal om samfakturering med den elleverantören som begär det.

Ett avtal om samfakturering innebär att elleverantören ska fakturera elanvändaren avgifterna för överföring av el på uppdrag av nätkoncessionshavaren och att nätkoncessionshavaren inte äger rätt att kräva betalning direkt av elanvändaren.

En elleverantör får bara leverera el i en uttagspunkt om ett avtal om samfakturering ingåtts med nätkoncessionshavaren.

Bestämmelsen är ny. Av första stycket framgår att nätägaren är skyldig att ingå avtal om samfakturering med den elhandlare som begär detta. Ett sådant avtal ska ingås utan dröjsmål.

I andra stycke anges att avtalet om samfakturering innebär ett uppdrag för elhandlaren att fakturera kunden för avgifter för överföring av el. Vidare anges att nätägaren inte kan kräva betalning av kunden, det är endast elhandlaren som kan vända sig till kunden för betalning.

Det tredje stycket anger att elhandlaren endast får leverera el om denne har ett avtal om samfakturering.

8 kap. 7 c §

Villkoren i ett avtal om samfakturering ska vara icke-diskriminerande.

En nätkoncessionshavare får inte ingå avtal om samfakturering förrän de metoder som har använts för att utforma avtalen har godkänts av nätmyndigheten. Godkännande ska lämnas om metoderna kan antas leda till att avtalen uppfyller villkoren i första stycket.

Om nätmyndigheten inte godkänner de metoder som föreslås i en ansökan, ska myndigheten i beslutet ange de metoder som istället ska tillämpas.

Beslut enligt andra och tredje styckena gäller omedelbart.

Bestämmelsen är ny.

I första stycket anges att de villkor som tillämpas vid avtal mellan nätägaren och elhandlaren rörande fakturering ska vara icke-diskriminerande. Med icke-diskriminerande menas att elleverantörerna inte får behandlas olika om de ingår i samma koncern som elnätskoncessionshavaren eller inte eller på grund av andra osakliga skäl.

I andra anges att nätmyndigheten ska godkänna den eller de metoder som har använts för att utforma avtalsvillkoren för fakturering innan dessa får tillämpas. Om metoderna antas leda till att avtalen blir icke-diskriminerande ska dessa godkännas dessa.

Av tredje stycket framgår vad som ska ske för det fall att nätmyndigheten inte godkänner nätkoncessionshavarens förslag till metoder för att utforma avtalsvillkoren för fakturering. Om detta uppstår ska nätmyndigheten i sitt beslut ange de metoder som i stället ska tillämpas.

I fjärde stycket anges att ett beslut av nätmyndigheten enligt andra och tredje styckena gäller omedelbart.

8 kap 7 d §

Nätkoncessionshavaren har rätt att kräva en godtagbar säkerhet av elleverantören om det finns anledning att befara att elleverantören inte kommer att fullgöra sina förpliktelser enligt 8 kap. 7 e § andra stycket.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om vad som avses med samt under vilka omständigheter godtagbar säkerhet får krävas av elleverantören.

Bestämmelsen är ny.

Nätägaren ges i denna bestämmelse en möjlighet att i vissa särskilda fall begära godtagbar säkerhet av elhandlaren. Denna åtgärd är ingripande och betungande gentemot elleverantören och bör bara tillåtas i särskilda fall. Detta uttrycks som att nätägaren har rätt att kräva godtagbar säkerhet om det finns anledning att befara att elhandlaren inte kommer att fullgöra sina betalningsförpliktelser. För att nätkoncessionshavaren ska ha anledning att befara att elleverantören inte kommer att fullgöra sina betalningsförpliktelser gentemot nätkoncessionshavaren måste det föreligga något objektivt konstaterat förhållande som ger grund för att anta att

förlustrisken är större än normalt. Om ett sådant förhållande konstateras, vilket t.ex. bör kunna anses vara fallet om elhandlaren rätt att leverera el tidigare har upphört i enlighet med 8 kap 7 f §, ska nätkoncessionshavaren kunna gardera sig mot att detta sker igen och det kan då vara skälig anledning att fordra säkerhet.

I andra stycke införs ett bemyndigande om att regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om vad som avses med godtagbar säkerhet samt under vilka omständigheter detta kan krävas av elhandlaren.

8 kap. 7 e §

Nätkoncessionshavaren ska lämna faktureringsunderlag, baserad på elanvändarens faktiska förbrukning, till elleverantören månadsvis, senast den femte dagen i varje månad.

Elleverantören ska, om inte annat avtalats, erlagga de avgifter som faktureras för nätkoncessionshavarens räkning enligt 8 kap. 7 a § till nätkoncessionshavaren månadsvis och senast den 45:e dagen efter det att nätkoncessionshavaren lämnat faktureringsunderlag till elleverantören. Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om vilka uppgifter som ska ingå i faktureringsunderlaget.

Bestämmelsen är ny.

Syftet med bestämmelsen är att reglera relationen mellan elhandlaren och nätägaren som en följd av obligatorisk samfakturerings av elhandlaren.

I första stycket anges att nätkoncessionshavaren ska lämna faktureringsunderlag baserad på kundens faktiska förbrukning till elleverantören månadsvis, senast den femte dagen i varje påbörjad månad. Faktureringsunderlaget ska innehålla den information som elhandlaren behöver för att kunna upprätta en korrekt faktura för såväl elhandelskostnader samt nättariff. Det kan vara uppgifter om förbrukningsdata, nättariffinformation etc. Bestämmelsen i första stycket är tvingande gentemot elnätskoncessionshavaren.

Andra stycket anger att elhandlaren ska erlagga de avgifter för överföring av el som fakturerats för nätägarens räkning. Detta ska ske varje månad om inte annat avtalas. Om inte annat avtalas ska denna överföring senast den 45:e dagen efter det att nätkoncessionshavaren skickat faktureringsunderlag till elhandlaren. Det anges också att elhandlaren ska betala samtliga avgifter som fakturerats för nätkoncessionshavarens räkning oavsett om kunden har betalat till elhandlaren eller inte.

I tredje stycket finns ett bemyndigande för regeringen eller efter regeringens bemyndigande nätmyndigheten att närmare utfärda föreskrifter om vilka uppgifter som ska ingå i det fakturaunderlag som nätkoncessionshavaren ska lämna till elleverantören.

8 kap 7 f §

En elleverantörs rätt att leverera el i en uttagspunkt upphör om elleverantören inte erlägger nätkoncessionshavarens avgifter i enlighet med bestämmelserna i 8 kap 7 e § andra stycket.

Innan rätten att leverera el upphör ska elleverantören uppmanas att vidta rättelse inom sju dagar och underrättas om att leveransen av el annars kan avbrytas.

Sker inte rättelse ska nätkoncessionshavaren meddela elanvändaren så att denne ges tillfälle att senast inom sju dagar välja en ny elleverantör. Nätkoncessionshavaren ska samtidigt meddela nätmyndigheten om att elleverantörens rätt att leverera el upphör.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om meddelanden om rättelse och underrättelse enligt tredje stycket.

Bestämmelsen är ny.

I bestämmelsen regleras nätägarens agerande om elhandlaren underlåter att i tid eller inte alls erlägga de avgifter som faktureras för nätkoncessionshavarens räkning till nätkoncessionshavaren.

I första stycket anges att en elleverantörs rätt att leverera el i en uttagspunkt om elleverantören inte erlägger betalning till nätkoncessionshavarens i enlighet med vad som anges i 8 kap 7 e § andra stycket. Av bestämmelsen framgår att det endast är i uttagspunkter som omfattas av elleverantörens betalningsförsummelse som rätten att leverera el till upphör. Att avbryta elleverans i en uttagspunkt där elleverantören har skött betalningen gentemot nätföretaget får inte ske även om elhandlaren i någon annan del försummat att betala nätkoncessionshavaren. I andra anges att nätkoncessionshavaren ska uppmana elleverantören att vidta rättelse inom sju dagar innan rätten att leverera el upphör. I uppmaningen om rättelse ska elleverantören även upplysas om att leveransen av el kan avbrytas om rättelse inte sker inom den angivna tiden. Sker rättelse inom den angivna tiden upphör inte rätten att leverera el. I tredje stycket anges att om rättelse inte sker ska nätföretaget enligt bestämmelsens meddela kunden att och ge kunden tillfälle att välja en ny elhandlare inom sju dagar. När kunden valt en ny elleverantör sker ett elleverantörsbyte vilket tar maximalt två veckor. Detta innebär att processen i sin helhet högst ska ta fyra veckor efter det att elhandlaren fått tid för rättelse till dess att elhandlaren eventuellt förlorar sin rätt att leverera el till sin kund. För att nätmyndigheten ska få kännedom om att en elleverantörs rätt att leverera el kan komma att upphöra anges att nätägaren ska meddela nätmyndigheten om att elleverantörens rätt att leverera el upphör. I fjärde stycket finns ett bemyndigande att regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om vad som avses med skälig tid samt närmare föreskriva om meddelandena om underrättelse och rättelse.

8 kap 8 b §

En elanvändare som inte väljer ny elleverantör i samband med att en elleverantörs rätt att leverera el upphör enligt 8 kap. 7 f § ska av berörd innehavare av nätkoncession anvisas en elleverantör i enlighet med bestämmelsen i 8 kap 8 §.

Bestämmelsen är ny.

Bestämmelsen avser att ta hand om de situationer då en elanvändare i samband med att elleverantörs rätt att leverera el har upphört inte valt någon ny elleverantör. I dessa situationer ska nätföretaget anvisa en ny elleverantör i enlighet med vad som anges i 8 kap. 8 § ellagen.

13 kap 7 §

Följande beslut får överklagas till allmän förvaltningsdomstol:

1. Beslut av nätmyndigheten i fråga om
 - a) samlad redovisning och enhetlig nättariff enligt 3 kap. 3 §,
 - b) anslutning av anläggning enligt 3 kap. 6-8 §§,
 - c) dispens enligt 3 kap. 9 b §,
 - d) kostnader för mätning enligt 3 kap. 11 och 14 §§,
 - e) ersättning vid inmatning av el enligt 3 kap. 15 §,
 - f) metodprovning enligt 4 kap. 1 a §,
 - g) tillstånd enligt 4 kap. 6 och 7 §§,
 - h) nättariffer för mindre produktionsanläggningar enligt 4 kap.10 §,
 - i) intäktsram enligt 5 kap. 3, 11-13, 15-17, 26 och 27 §§,
 - j) godkännande av metoder för att utforma balansavtal enligt 8 kap. 4 a §,
 - k) förseningsavgift enligt 12 kap. 8 och 11 §§, och
 - l) *metodprovning enligt 8 kap. 7 c §,*

Den nuvarande överklagandebestämmelsen utökas med en ny underpunkt l) som anger att beslut av nätmyndigheten i fråga om metodprovning enligt 8 kap. 7 c § får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Referenser

Allmänna avtalsvillkor för försäljning av el till konsument
http://www.energimarknadsbyran.se/Documents/EL%202012%20K_Klar.pdf?epslanguage=sv

Det Energipolitiske Udvalg 2008-09, L 3 Bilag 25 Offentligt
<http://www.energinet.dk/SiteCollectionDocuments/Danske%20dokumenter/El/Dat ahub%20-%20brev%20fra%20Connie%20Hedegaard.pdf>

Det kongelige olje- og energidepartement, ref nr 10/1010- daterat den 18 februari 2013 "Utsatt tid for utrulling av AMS"
[http://www.nve.no/PageFiles/23085/Avanserte%20m%C3%A5le-%20og%20styringssystemer%20\(L\)\(529480\).pdf](http://www.nve.no/PageFiles/23085/Avanserte%20m%C3%A5le-%20og%20styringssystemer%20(L)(529480).pdf)

EIFS 2011:13, Energimarknadsinspektionens föreskrifter och allmänna råd om mätning, beräkning och rapportering av överförd el

EIPM 2012:04, Beskrivningar av el- och naturgasmarknadens aktörer

Ellagen (1997:857)

Elmarknadshandboken, www.elmarknadsutveckling.se

Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/27/EU av den 25 oktober 2012 om energieffektivitet, om ändring av direktiven 2009/125/EG och 2010/30/EU och om upphävande av direktiven 2004/8/EG och 2006/32/EG

Finansinspektionen Fi 2012:06, Utredning om nettodebitering av el och skatteskyldighet för energiskatt på el

Gaia Consulting Oy (2013), *Payment requirements with combined billing*.

NordREG, Report 4/2013, *Harmonised Model for Supplier Switching*.

NordREG, Report 7/2012, *Implementation Plan for a Common Nordic Retail Market*.

NordREG, Report 3/2012, *Road map towards a common harmonised Nordic end-user market*.

NordREG, Report 1/2012, *High level suggestions for common Nordic processes for information exchange- obstacles and possibilities*.

NordREG, Report 4/2011, *Rights and obligations of DSOs and suppliers in the customer interface*.

NordREG, Report 3/2009, *Market Design Common Nordic end-user market*.

Vaasa ETT (2011) *Consideration of Alternative Billing Regimes for the Common Nordic End-User Market - Cost Benefit Analysis*.
<https://www.nordicenergyregulators.org/upload/Reports/retail%20market/Consultancy%20report%20on%20billing.pdf>

Bilaga 1

Modeller för samfakturering

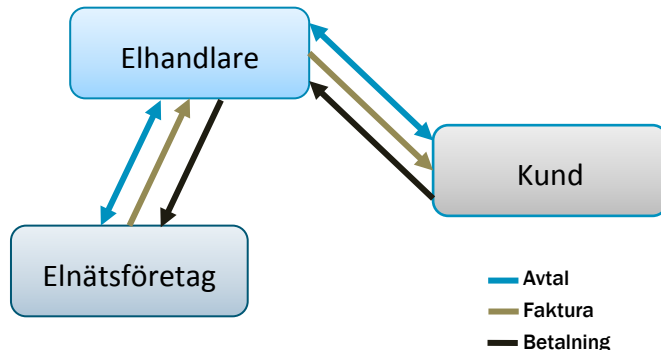
I bilagan beskrivs de två modellerna som NordREG gett konsultföretaget Gaia i uppdrag att utreda: ³⁶

1. Elhandelsföretaget fakturerar den totala fordran inklusive nätavgifterna. Kunden är i skuld endast till elhandelsföretaget.
2. Elhandelsföretaget fakturerar den totala fordran, inklusive nätföretagets fordran i nätägarens namn och för nätägarens räkning. Kunden står i skuld till både elnät-företaget och till elhandelsföretaget.

Modell 1 - "En faktura, ett avtal"

Denna modell innebär att kunden enbart har ett avtal med elhandlaren för att förbruka el och att kunden faktureras av elhandlaren.

Figur 5. Samfakturering - En faktura, ett avtal

Källa: Ernst & Young, 2012

Nätföretaget debiterar elhandlaren kostnader för elöverföringen av el månadsvis om inte annat har överenskommit mellan nätföretaget och elhandlaren. Elhandlaren i sin tur ansvarar för att debitera kunden både för överföring av el och för kostnaden för el. Nätföretaget är fortfarande ansvarigt för tjänsten att överföra el till kunden. I avtal preciseras elhandlarens och nätföretagets rättigheter och skyldigheter. I denna modell säljer nätföretaget fordran om ersättning för överföring av el till elhandlaren. Kunden betalar direkt till elhandlaren. Elhandlaren är helt ansvarig för skuldindrivningen. Hur ofta elhandlaren ska fakturera kunden regleras inte med argumentet att det kan påverka elhandlarens konkurrenskraft.

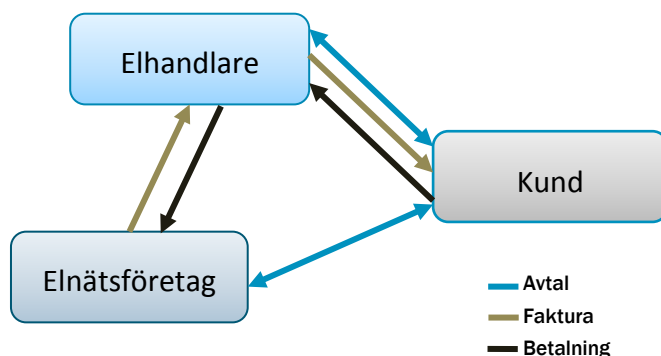
³⁶ Credit risk management in future billing regime - A common Nordic end-user market with combined billing
Stockholm, 9 May 2012.

Hur många dagar som elhandlaren ger kunden att betala sin faktura (antalet kreditdagar) anges avtal mellan elhandlaren och kunden. Antalet kreditdagar som ges av nätföretaget gentemot elhandlaren för betalning av överföring av el ska vara så många att elhandlaren får skälig tid att fakturera kunden för att minska ett negativt kassaflöde för elhandlaren. Antalet kreditdagar som tillåts i detta scenario har inte utretts. Om särskilda avtal ska upprättas mellan samtliga nätföretag i nordn och berörda elhandlare, skulle det bli kostsamt. Om denna modell väljs bör allmänna avtalsvillkor upprättas för att minska de administrativa kostnaderna för alla berörda parter.

Modell 2 – "En faktura, två avtal"

I den här modellen ska kunden debiteras kostnaden för el av elhandlaren men fortfarande ha två avtal, ett avtal med elkunden om överföring av el och ett avtal med elhandlaren om leverans av el.

Figur 6. Samfaktureringsmodell – en faktura, två avtal

Källa: Ernst & Young, 2012

I den här modellen får elhandlaren all nödvändig information från nätföretaget och elhandlaren debiterar kunden den totala kostnaden för el. Elhandlaren lägger till information om nätavgift som en separat del, i nätägarens namn, på den egna fakturan till kunden. Elhandlaren är ansvarig för att kunden betalar och för att vidarebefordra ett belopp till nätföretaget som motsvarar nätkostnaden. Kundens betalning avvecklas på bankkonto som innehas av elhandlaren. Rättsligt är fakturan dock att anse som två separat fakturor. Om kunden inte betalar är nätföretaget respektive elhandlaren separat ansvariga för att driva in sin skuld.

Elhandlaren ansvarar för kundservice kring debitering, fakturan och betalningsvillkor. Kunden har dock ett avtalsförhållande både med elhandlare och nätföretag.

Konsultens rekommendation om samfaktureringsmodell

NordREG har med hjälp av Gaia Consulting Oy³⁷ utrett de två modellerna. Uppdraget genomfördes genom litteraturstudier och intervjuer med marknadsaktörer³⁸ och presenterades i april 2013.³⁹

Konsulten, Gaia Consulting, anser att modell 1 uppfyller NordREGs kriterier bättre än modell 2. Modell 1 är en kundvänligare och effektivare bland annat på grund av att den förenklar faktureringsprocessen, har en tydligare rollfördelning mellan aktörerna och endast en inkassoprocess. Tillräcklig tid behövs för att göra det möjligt för elhandlarna att samla fordringar från kunder innan betalning. För att skydda elnätsföretagen ska elhandlaren vara skyldiga att tillhandahålla säkerhet för elnätsföretagens fordringar. Det kommer att skapa hinder för inträde på marknaden, men bedöms nödvändigt för att skydda nätföretagen och kunderna. Gaia rekommenderar att modellen 1 vidareutvecklas och att ytterligare analyser genomförs för att analysera riskhanteringen.

Vidare bedömer Gaia Consulting att det krävs standardisering och harmonisering av informationsutbytet (en informationshanteringsmodell, s.k. HUB rekommenderas) mellan aktörerna vid gemensamma transaktioner och för tariffstrukturer för att inte driva kostnaderna när det gäller IT-utveckling och kundservice. Dessutom behöver marknadsdesignen främja konkurrensen för att hålla IT- och faktureringskostnaderna nere.

Gaia Consulting anser vidare att en övergångsperiod behövs för implementering av en elhandlarcentrisk modell. Att ha inblick i den valda faktureringsmodellen underlättar och möjliggör optimering av investeringar för elnätsägare, elhandlare och andra intressenter när det gäller systemförändringar och tillhörande IT-investeringar eller cykler för nya system. En nyckelfråga för att sänka inträdeshinder på marknaden och för att främja gränsöverskridande försäljning är om alla de nordiska länderna har likartad modell för timmätning.

Konsulten påpekar att tillsynsmyndigheterna behöver ta en aktiv roll i att upprätthålla gemensamma regler och riktlinjer. En detaljerad nordisk ram, som fastställer regler för en fungerande nordisk slutkundsmarknad, behövs för att undvika olika lösningar i olika länder. Utöver standardiserade avtalsvillkor mellan elhandlarna och nätföretagen behöver förhållandet mellan elhandlare och nätföretag preciseras i regelverket. Detaljerade genomförandeplaner och utvärdering av dessa kan endast ske om alla länder är överens om de grundläggande principerna.

³⁷ Gaia Consulting Oy, 2013, Payment requirements with combined billing.

³⁸ Marknadsaktörerna var små och stora elhandelsföretag, elnätsföretag, IT-företag och faktureringsföretag.

³⁹ Gaia Consulting Oy, 2013, Payment requirements with combined billing.

Bilaga 2

Alternativa åtgärder för kreditriskhantering

I bilagan beskrivs åtgärder för hantering av nätföretagets kreditrisk vid samfakturering som har övervägts inom ramen för arbetet med uppdraget.

Att kräva en finansiell säkerhet av elhandlare skulle begränsa kreditrisken för elnätsföretag eftersom det säkrar betalningsöverföringarna från elhandlare till nätföretaget. En möjlighet är att införa reglering om säkerhetskrav motsvarande elhandelslicens, bankgaranti eller kreditförsäkring. Krav på säkerheter kan vara desamma för alla elhandlare eller endast för de elhandlare som har problem att möta kraven av till exempel kontroller av kreditvärdighet.

Säkerheter kan i praktiken åstadkommas genom inlåning av exempelvis kontanter eller bankgarantier. Säkerheter kan antingen samlas in direkt av elnätsföretagen från elhandlarna eller centraliserat. Det senare alternativet kan vara mer effektivt, eftersom ett enda nätföretag potentiellt kan ha fler elhandelsföretag inom sitt elnätsområde, vilket gör organisationen kring säkerhetskraven mer utmanande. Dessutom säkerställer en centraliserad säkerhetsprocess att nätägarna bibehåller sin neutralitet gentemot alla elhandlare.

Hanteras säkerheten av elnätsföretaget skulle det kräva att säkerheten hanteras och administreras av både elnätsföretaget och elhandelsföretaget. I ett scenario där varje elnätsföretag kräver säkerheter från varje enskild elhandlare, kan det hända att vissa elhandlare beslutar att begränsa försäljningen till endast större nät i syfte att eliminera behovet av att inrätta säkerheter gentemot varje ny nätägare. Detta skulle kunna vara en risk i de fall där antalet kunder som kan vinnas från ett visst nätområde ses som begränsad.

Krav på säkerheter på hela fordringsbeloppet från alla elhandelsföretag kan ses som ineffektiv eftersom den totala risken för faktiska konkurser är mindre. Ett alternativ är att minska säkerhetskraven utifrån vissa kriterier, såsom elhandelsföretagens kreditbetyg. Om en elhandlare inte har en kreditvärdighet eller om kreditbetyget är lågt skulle betryggande säkerheter istället kunna krävas. För elhandlare med bättre kreditvärdighet skulle mindre säkerheter krävas.

Eftersom kreditrisken ökar för elnätsföretagen på grund av potentiellt inträde av insolventa eller oseriösa elhandlare skulle det kunna föreslås ett införande av ett nationellt *licenssystem* eller att specifika krav ställs vid marknadsinträde. Dessa kan vara tekniska krav och krav på soliditet och finansiell säkerhet för nya aktörer. Kraven som ställs i licensen, eller som särskilda specifika andra krav skulle kunna anges i lagstiftning samt tillhörande regelverk. Administration av själva licensieringen skulle kunna ske genom ett öppet anbudsförfarande eller genom utfärdande av myndighet. Licensen skulle då vara en förutsättning för tillträde till

elmarknaden, ett återtagande av licensen skulle då innebära att elhandlaren inte kan vara verksam i Sverige längre. Fördelen med detta skulle vara att det finns ett initialt filter som anger grundläggande krav på respektive elhandlare till nytta för både nätägaren och kunden. För att vara effektiv på lång sikt, bör kreditkontroller genomföras regelbundet, till exempel en gång per år för samtliga elhandelsföretag. Om en befintlig elhandlare inte uppfyller kreditkriterierna, skulle företaget tvingas att lämna marknaden. Detta skulle sannolikt leda till konkurs för elhandlaren vilket i sig utgör en risk för nätföretaget.

I praktiken kan en kreditkontroll av en elhandlare göras av utsedd myndighet. Ett antal elhandlare är redan i kontakt med Svenska kraftnät i och med balansansvarshantering, även om de också kan köpa denna tjänst från tredje part. Kreditkontroller behöver vara under tillsyn för att säkerställa neutralitet i processen, vilket tillsynsmyndigheten skulle ha ett naturligt ansvar för, likt det system med elhandelslicens som redan är etablerat i Norge.

Bankgarantier har ofta använts på den finansiella elmarknaden. Den kostnad som förknippas med bankgarantier beror på den övergripande situationen på de finansiella marknaderna och kreditvärdigheten hos den part som kräver garantin. Bankgarantier innebär att kreditrisken överförs från elhandlare till utställaren av bankgarantin. Godtagbara kriterier för utställande av bankgarantin bör regleras, detta för att säkerställa tillräckligt hög kreditvärdighet.

Ett alternativ är att elhandlarna bör åläggas att skaffa en *kreditförsäkring* för sina fordringar för att skydda elnätsföretagen. En elhandlare som inte kan få en kreditförsäkring från ett kreditförsäkringsinstitut är en stark signal om tillförlitligheten hos denna elhandlare.⁴⁰ Om lösningen görs frivillig måste nätföretaget ha rätt att vägra elhandelsföretaget för att den ska ha någon effekt. Detta är i sin tur motsatsen till neutralitetskravet för nätföretagen och skulle kräva utökad kompetens och resurser av elnätföretaget.

Införs kreditförsäkring som ett krav för alla elhandelsföretag skulle arrangemanget likna kravet på säkerhet, men innefatta olika finansiella instrument. Liknande säkerheten med bankgarantier, skulle en kreditförsäkring överföra risken från elhandlaren till kreditförsäkringsinstitutet. Jämfört med säkerhetskraven, är nackdelen med kreditförsäkring att verktyget är mer komplex och det krävs en tredje part (försäkringsbolag) som handhar det och är villig att betygsätta företagen som söker kreditförsäkring.

I Danmark har det lagstadgats att elhandlare ska ha en kreditförsäkring för att täcka skatt och energiavgifter. Kravet på kreditförsäkring kommer av att dessa kostnader utgör närmare 50 procent av den totala elräkningen i Danmark.

En lösning som skulle kunna främja en rättvis och tillförlitlig hantering av delningen av fordringar mellan nätägaren och elhandlaren är användandet av *klientmedelskonto*⁴¹. Denna lösning där en tredjepart förvaltar ett konto dit

⁴⁰ Gaias Consulting Oy, 2013, Payment requirements with combined billing.

⁴¹ Klientmedelskonto är ett konto för företag som är redovisningsskyldiga och förvaltar medel för klients räkning, till exempel fastighetsmäklare eller advokatbyråer. Förvaltare är skyldiga att ha kunderna/klienternas medel åtskilda från företagets egna medel. Klientmedelskonto är inte en passande

betalningen går och där sedan utbetalningen fördelas på fodringsägarna skulle i princip kunna användas.

Experter på fakturering som har erfarenhet av denna typ av lösningar har indikerat att det kan vara mycket svårt att spåra betalningar via tredjepartskonton när transaktionsvolymen är hög. Spårning av vad som är betalt från vem till vem och korrigerig av faktureringsmisstag i en situation med delade fordringarna kan vara utmanande. Dessutom är det oundvikligt att kunder från tid till annan är sena med betalningar, använder fel referensnummer, betalar dubbelt alternativt för mycket eller liknande. Därför riskerar denna typ av lösning att blir alltför komplicerad för att automatiseras. Hantering av betalningen genom klientmedelskonto och tredjepart innebär även tillkomsten av en motpartsrisk.

Ett *clearinghouse* innebär att en godtycklig, icke vinstdrivande, tredje part tilldelas uppdraget att vidarebefordra betalningar från slutkunden till respektive fordringsägare alltså elnätsföretag/elhandlare. Administrationen av denna tredje part finansieras av alla anslutna elnätsföretag och elhandlare. Den tredje parten utgör mellanhand i det monetära flödet mellan slutkunden och elnätsföretag/elhandlare. Rollen för denna tredjepart är att exakt fördela kontanta fordringar mellan slutkunden och elnätsföretaget/elhandlaren samt kan även vara att förmedla information rörande underlaget för prissatt data. Användningen av tredjepart bör vara frivillig från nätföretagets sida. Om nätägaren väljer att använda en tredje part är elhandelsföretaget skyldig att acceptera. Detta kan få en negativ inverkan på utvecklingen av en väl fungerande konkurrens på marknaden om kostnaden för clearinghouse innebär att företagen inte längre kan erbjuda konkurrenskraftiga priser till kund.

Ett alternativ för att säkerställa att elnätsföretag får betalningen tillhanda vore att låta *betalningen gå via nätägaren* och att nätägaren i sin tur är ansvarig för att vidarebefordra betalningen till elhandlaren.

I och med ett sådant tillvägagångssätt överförs kreditrisken från elnätsföretaget till elhandlaren. Ett sådant arrangemang riskerar dock att skapa förvirring för slutkunden då denne ska utföra betalning och där nätföretagets namn står som betalningsmottagare. Dessutom riskerar processen kring kravhanteringen att bli mer svårhanterlig.

En åtgärd för att minimera elnätsföretagets risker är att reglera möjligheten för nätföretaget att fränkoppla elhandelsföretaget om inte elhandelsföretaget betalar nätföretagets fordran. När elhandlaren inte vidarebefordrar pengar till elnätsföretaget kan ett verktyg ges för elnätsföretaget att kunna använda för att stänga av elhandlaren möjligheter att leverera el när vissa särskilda förutsättningar är uppfyllda i samband med att elhandlaren inte betalar.

Denna åtgärd utmärker sig på flera sätt. Till skillnad från de andra beskrivna åtgärderna inom krav på säkerhet från elhandlaren och hantering av betalningsöverföringen som kommer att möjliggöra för elnätsföretaget att använda åtgärder för samtliga elhandelsföretag utan särskild anledning hanterar denna

åtgärd i befintlig form men används här som samlingsnamn då det kan finnas/kan tas fram liknande banklösningar som kan hantera situationen på slutkundsmarknaden för el.

reglering de elhandelsföretag som redan har uppvisat ett oseriöst beteende och inte hållit sitt avtal med elnätsföretaget. Konsekvenserna av att införa denna typ av reglering är att det inte driver kostnaderna på samma sätt som åtgärder som kräver att alla elhandelsföretag blir tvingade att ingå särskilda avtal inom stora system eller med en extra part.

Regleringen ska verka som ett incitament för elhandelsföretaget att vilja göra rätt för sig i sitt avtal med elnätsföretaget. Det som står på spel är att elhandelsföretaget blir av med en del av kundstocken. Med detta alternativ blir dock inte konsekvensen för elhandelsföretaget lika omfattande som vid de andra åtgärderna. Detta eftersom de i det fall de inte betalar fordran till elnätsföretaget enbart blir bortkopplade och tappar kundstocken för det nätområde som elnätsföretaget äger och inte bortkopplade från hela marknaden. Elhandelsföretaget kan fortfarande verka i de andra elnätsområden som finns.

